

Pošiltna plačana v gotovini.

SLOVENSKI UČITELJ

PEDAGOŠKA REVIIJA IN GLASILO
SLOMŠKOVE DRUŽBE V LJUBLJANI

**11-12
1931
LETO XXXII**

„Slovenski učitelj“ izhaja mesečno. / Uredništvo (Fortunat Lužar) je v Ljubljani, Postojnska ul. 14, „Stan in dom“ ob Tržaški cesti / Upravišlvo je v Ljubljani, Jenkova ul. 6
Naročnina znaša 50 Din / Članke in dopise sprejema uredništvo, reklamacije, naročnino in članarino pa upravništvo / Izdajatelj in lastnik je konzorcij Slovenskega učitelja
Odgovorni urednik: Fortunat Lužar / Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani: Karel Čeč

Vsebinska št. 11.—12.: O zunanji organizaciji in notranji reformi šolstva na Dunaju. Olga Knez. — Pisma podeželskemu učitelju. Po A. Heinenu priredil Boris Grad. — Tri pedagoška predavanja o moderni osnovni šoli. F. Lužar. — Švicarsko šolstvo. Dr. L. Sušnik. — Prvič pri pisatelju Podgoričanu. Ivan Hribski. — Nekaj velikih jubilejev iz zadnjega časa. F. Lužar. — Književnost. Zapiski.

Glasbena priloga: 6. Uspavanka Jezuščku. 7. Uspavanka. St. Premrl. 8. Gice lonce. A. Jobst.

Položnica poštne hranilnice za »Slomškovo družbo« ima štev. 10.073.

OPOZORILO.

Običajno božično zborovanje Slomškove družbe bo letos dne 29. decembra ob 9. uri v beli dvorani ljubljanskega Uniona. Na dnevnem redu bodo sedanjemu času odgovarjajoča predavanja. Gosp. prosvetni inspektor dr. F. Kotnik si je določil temo: Temelji nacionalne vzgoje. Gosp. Alfonz Kopriva, šolski upravitelj je prevzel temo: Reforma ocenjevanja v narodni šoli.

Naprošena sta še dva predavatelja. V slučaju, da se nam bosta tudi ta dva odzvala, tedaj bomo imeli celodnevno zborovanje.

Podrobnejši dnevni red bomo objavili še pred Božičem v »Slovincu«.

II. ZVEZEK MLADINSKE KNJIŽNICE SLOMŠKOVE DRUŽBE

„Gremo v Korotan“

(Zbirka koroških spominov za mladino.) — Priredil Rudolf Wagner.

V spomin na desetletnico plebiscita na Koroškem je izdala Slomškova družba v Ljubljani knjižico za mladino o Koroški. Knjižica obsega popis slovenskega dela Koroške, njen zgodovinski pregled, popis slavnih koroških Slovencev, razne koroške pravljice in pripovedke, črtice iz življenja na Koroškem, slike o bojih za Koroško, narodne koroške pesmi in uganke. Knjižica je opremljena z lepimi slikami in ilustracijami. Dobro bo knjiga služila zlasti pri pouku zemljepisa, zgodovine in narodnega jezika. Zato v vse šolarske in učiteljske knjižnice, pa tudi mladini jo poklonite kot darilo. Naslov knjige je iz pesmi A. Č.: V Korotan, katero je uglasbil monsignor profesor Stanko Premrl. Dobiva se v vseh knjigarnah, kjer je cena Din 20.—.

Kot I. zvezek Mladinske knjižnice Slomškove družbe je izšla Bevkova knjižica »Pastirčki pri kresu in plesu«. Knjižico je ilustriral Fr. Kralj. Dobi se še nekaj izvodov po 5 Din.

III. ZVEZEK MLADINSKE KNJIŽNICE SLOMŠKOVE DRUŽBE

V zalogi Slomškove družbe je izšla knjiga o

Beneški Sloveniji.

Knjiga obsega popis dežele, narodne in umetne pesmi, članke o lepotah pokrajine, narodne pravljice in pripovedke. Knjiga je za mladino kakor za odrasle zanimiva, ker seznanja bralce z najzapadnejšo vejo slovenskega rodu, katere ne smemo pozabiti. Zato spada knjiga v vsako knjižnico, posebno v učiteljsko in šolarsko. Gotovo bo zanimala prav posebno one, ki so doma v bližini teh krajev. Cena knjige je 20 Din. Dobiva se v vseh knjigarnah.

SLOVENSKI UČITELJ

PEDAGOŠKA REVIIJA IN GLASILO SLOMŠKOVE DRUŹBE

LETNIK XXXII.

Ljubljana, 1. decembra 1931.

ŠTEV. 11-12

O zunanji organizaciji in notranji reformi šolstva na Dunaju.

Olga Knez.

O pouku samem.

(Dalje.)

Najbolj me je zanimal pouk sam. Središče vsega oziroma izhodna točka je domorodni pouk. Bolje nam to pove izraz »Heimats- und Lebenskunde«. »Gesamterfassung der Umwelt« je glavna naloga osnovne šole in z njo vsega pouka. To spoznavanje okolice, v kateri živi otrok, se vrši po posameznih metodičnih enotah, izhajajoč iz najbližje okolice. Vsako enoto spoznavajo govorno, številčno, prostorninsko in z umetniškega vidika. Spoznavanju okolice služijo učni izprehodi (Lehrausgänge), učni izleti (Lehrfahrten) ter skupno opazovanje in opazovalne naloge. Učni izprehodi in izleti služijo predvsem v ta namen, da dobi otrok nazorno sliko svoje okolice, domačega kraja, oziroma predmeta, o katerem bodo v šoli razpravljali. Vsak učni izprehod pripravijo poprej v šoli v toliko, da opozore učence, na kaj naj posebno pazijo, dana pa jim je tudi možnost, napraviti popoln načrt vsega izleta, izprehoda. Na teh izprehodih opazujejo pokrajino, življenje v naravi, življenje ljudi, zgodovinske spomenike, torej je to vsestransko opazovanje. Učenci imajo tudi listke, kamor zabeležijo, kar se jim zdi važno, ali si napravijo kratko skico. Isto velja za učne izlete, ki zavzemajo vse dopoldne, ali popoldne ali ves dan, ter so za učence obvezni in brezplačni, učitelji pa dobe posebno nagrado (8—10 šilingov). Kot nadomestek za učne izlete služijo skioptikoni, ki jih imajo že v mnogih šolah. Poseben »Schulkinobund« skrbi za primerne poučne filme. Tako je ta zveza oskrbela filme »Der Dachstein«, »Vom Korn zu Brot«, »Milchwirtschaft in Pinzgau«, »Holzgewinnung« in še mnogo drugih.

Kar so učenci nazorno spoznali, ali že vedo iz vsakdanjega življenja, obnavljajo z govorom, ki obsega govorne, slovnične, pravopisne in spisovne vaje ter čitanje. Vsako na novo pridobljeno učno snov uporabljajo pri računstvu in oblikoslovju; vse pa izražajo s pisavo in številom, z risanjem, slikanjem, izrezovanjem, modeliranjem, prepletanjem, da celo s petjem.

Temu kompleksnemu pouku odgovarjajo tudi knjige. Učne knjige se močno razlikujejo od naših, in to že na zunaj. Prav nič ne spominjajo na »učne« knjige. Naslovi sami že pričajo o tem, na primer: »Eins, zwei, drei, lustig ist die Rechnerei«, »Wie Kinder zählen und rechnen«, »Wie ich richtig erzähle und schreibe« in podobno. Knjige odgovarjajo

učnemu načrtu in so urejene po metodičnih enotah. Snov je podana tako, da otrok ne čuti, da se uči, ampak mu je to v zabavo in zato z zanimanjem sledi pouku v šoli. Vse naloge so vzete iz življenja in če je le mogoče, tudi lepo ilustrirane. Čitank v našem pomenu ni; vsak razred ima 5 do 10 različnih knjig, ki obsegajo čtivo o tem, kar obravnavajo v šoli. Take knjige so na primer: »Das frohe Kind«, »Kribbel krabbl kugelrund«, »Murli Brumm und andere lustige Leute«, »Mein erstes Geschichtenbuch«, »Guck auf und Purzelheinz« (— vse za prvi razred) ali »Aus dem Leben zweier Wiener-Kinder«, »Grimms Märchen«, »Wiener Sagen«, »Alt und Neu-Wien«, »Volksmärchen aus Österreich«, »Brehms Tierleben«, »Pilzmärchen«, »Robinson« itd. Vse te knjige nudijo bogato izbiro snovi in tako lahko zadoštuje zahtevi po kompleksnem pouku.

Pri svojih hospitacijah na Dunaju sem bila priča nekaterih res posrečenih učnih slik kompleksnega pouka.

Naj jih navedem nekaj, da se lažje spozna kako se prav za prav vrši kompleksni pouk.

I. razred. Institutsschule. Razredni učitelj Jožef Dworsky. V razredu je 20 učencev. Tema: *k a d a r s m o b o l n i.* (Vom Kranksein.)

Prvo uro so se učenci razgovarjali o raznih boleznih, o zdravniku, zdravljenju, zdravilih. Otroci so prosto pripovedovali o tem, kar so vedeli iz lastne izkušnje, ali o čemer so slišali praviti. Zanimivo je, kako so že ti malčki zahtevali od sošolca pojasnila, ako niso česar razumeli. Učitelj je stal sredi med deco in neprisiljeno, da učenci niti čutili niso, kako je dajal smer pouku. Težje besede, kot Apotheke, Apotheker, Rezept, so napisali. Drugo uro so prišli na pilule in to jim je služilo za računanje. Računali so približno tole: Bolnik ima tri doze po 10 pilul. Koliko mu jih ostane, če jih zaužije 3, 5, 8, 10, 12, pilul. Torej so odštevali vedno od 30. Da je bilo delo nazorneje, je učitelj doze s pilulami tudi narisal. Nato je razdelil učence po dva in dva in dvojica si je medsebojno stavljala podobne naloge ter jih tudi reševala.

Učitelj je hodil od para do para in nadzoroval delo otrok. Za poživitev je sledilo računanje v obliki igre, »lautes Boxspiel« so imenovali to. Učitelj je sunil z roko pred se in hitro stavil nalogo: Zaužije 8, ostane ? (4). Učenec je enako sunil z roko in brž odgovoril. Potem so smeli otroci tudi učitelju staviti nalogo in seveda tudi medsebojno. To je pouk zelo poživilo. Otroci so hitro računali in se povrhu še razgibali. Nato so tiho računali v obsegu do 10 ter odgovarjali le s prsti. Šlo je hitro in računal je ves razred.

Naslednjo uro so otroci sklenili, da bi risali ali modelirali lončke za zdravila; to so izvršili z barvanim plastelinom.

Zadnjo uro so čitali sestavek: »Vom Kranksein«. Obravnava, kakor smo je pri nas vajeni, je odpadla, ker je otrokom snov po tako obširnem razgovoru bila znana. Učenci so čitali vsi polglasno, toda ne v zboru, temveč vsak zase, učitelj je hodil po razredu in nadzoroval. Pri čitanju sem opazila, da so se otroci pri klicaju prijeli za glavo, pri vejici so mahnili

po zraku, pri piki so prestali, kar je bilo prav smešno in mi ni ugajalo. Opazila pa sem, da so tudi šibkejši učenci pazili na to, da čitajo tako, kot bi pripovedovali. Iz čtiva so še poiskali besedo »Medizin«, jo pisali po zraku, na klopi in v zvezke. Zvezki so nečrtani, pišejo pa najprej tiskane črke, potem poiščejo zveze.

Pri tej učni sliki so bili ves čas navzoči tudi učitelji iz Krzemienica na Poljskem. Otrokom so prinesli seboj bonbonov in to priliko je porabil učitelj, da so se vadili v cenitvi. Kdor je pogodil pravo število, je dobil v nagrado 2 bonbona. Zanimanje je bilo veliko, otroci so računali, obenem pa še spoznali »poljske« bonbone. In rekli so celo, da so boljši ko dunajski.

I. razred vadbice. Dečki in deklice. T e m a : O b i s k . »Wir haben einen Besuch.«

O obiskih so govorili že dva dni poprej, in sicer so govorili prvega dne o pripravi na obisk, drugega o obisku samem, tretjega, tedaj sem bila navzoča, pa so se menili, kako je potem doma, ko gostje odidejo. Otroci, Govornik gosp. Vladimir Levstik je poudarjal, da je bil Fran Levstik pristaš ki so sedeli ob mizicah, okrašenimi z vazami, so prav živahno pripovedovali najrazličnejše o temi in poživili svoje pripovedovanje z vzkliki in kretnjami.

Po tem prostem razgovoru so otroci sami posneli kaj bi se lahko posebej poudarilo. Opazili so, da so rabili pri pripovedovanju besede, kakor aufräumen, waschen, helfen, in jih označili kot »Tuwörter«. Na ta način je prišla do veljave slovnica. (Mesto das Zeitwort — pravijo das Tuwort).

Učenci in učenke so nato želeli risati, kar jim je učiteljica tudi dovolila. Risali so: skodelice, kozarce, krožnike in podobno. Risali so hkrati ob stranskih deskah. Učiteljica jim je vmes le kaj svetovala in jih bodrila. (Rišejo z razno barvno kreda, katero imajo učenci sami.)

Na učiteljčino vprašanje, kaj bi kazalo sedaj delati, so otroci zopet sami želeli računati. Sedli so k mizicam, kjer so imeli v posodicah grah, ki je nadomeščal skodelice, kozarce, krožnike, in z grahom so ponazorovali različne račune o posodi, ki so jo doma uporabljali pri obisku.

Ker so otroci z vnemo računali, jim je učiteljica povedala kratko povestico o dečku, ki je po obisku pomagal mami pospravljati. Iz povestice so izločili ime dečka Hansi, ter besedo pisali, in sicer najprej tiskano (H A N S I), nato z malimi črkami, češ, da krojaček s škarjami prikrajšuje črke Hansi, in slednjič vezano (Hansi).

Pisanju je sledilo čitanje, zopet v zvezi s celotno temo. Ker otroka ne veseli čitanje brezpomembnih zlogov, ki so med seboj brez vsake zveze, jim je učiteljica napisala na tablo: »Rätselspiel«. S tem je v resnici zelo poživila zanimanje. Otroci so skušali najti zloge, ki so jih potem uredili. Čitali so:

R UD I|UN D|MI MI | U ND|HA NSI
H ELF EN|SCHO N|D ER|M UTTE R.

(Rudi und Mimi und Hansi helfen schon der Mutter).

nato so se vadili čitati tudi v obratnem redu — češ, tako bi čitali Kitajci.

V odmoru jim je učiteljica napisala še drugo uganko:

ES ₁	TRIN ₃	LEN ₉	SPIE ₈
KEN ₄	SEN ₂	AUF ₁₀	MEN ₁₂
RÄU ₁₁	WA ₆	AB ₅	SCHEN ₇
FEN ₁₆	GEN ₁₄	SPRIN ₁₃	HEL ₁₅

essen, trinken, abwaschen, spielen, aufräumen, springen, helfen.

Otroci so čitali posamezne zloge v redu in izven reda, tekmovali, kdo bo lepše, kdo hitreje čital, slednjič pa so reševali uganko, iskaje zvezo med zlogi. Da so malčki pri tem delu kar žareli samega veselja in reševali uganko z zanimanjem, mi ni treba še posebej poudarjati.

Iz te teme je razvidno, da se more kompleksni pouk vršiti popolnoma neprisiljeno. Največkrat otroci sami najdejo prehod in si ga kar sami žele.

III. razred vadbice. Dečki in deklice — poučuje profesorica Silvija Uscatu. Tema: Oznanjevalci pomladi. Kukavica.

Otroci so že nekaj dni govorili o pomladi. Pripravljali so se tudi, da prirede staršem »Frühlingsfest«, zato je bil ves razred prepleten z zelenimi trakovi in okrašen z cvetjem. Tudi razpoloženje je bilo povsem pomladansko. Med oznanjevalci pomladi so imenovali kukavico, ki jo je učiteljica nato obravnavala po biološki metodi. Učenke so zelo živahno sodelovale; učiteljica je upoštevala princip samodelavnosti, a vodila razgovor prav krepko. Disciplina med razgovorom je bila vzorna. Sploh sem opazila pri učiteljici tega razreda, da je pravilno upoštevala načela moderne šole, a vendar prevelike svobode ni dovoljevala. Pri obravnavi so si učenke najvažnejše zabeležile v »delovno knjigo«, ki nudi pregled vsega dela. Ne zabeležujejo si pa celotnih vodilnih misli ali točk, temveč samo besede »Merkwörter«.

Ko so govorili o kukavični hrani, so kratko obravnavali tudi druge ptice, ki imajo isto hrano.

Drugo uro (zvonilo je že mnogo prej, a učiteljica je mirno nadaljevala) so čitali: »Die Geschichte vom Kuckuck«. Ze pri prvem čitanju so si otroci medsebojno pojasnjevali neznane besede, kar mi ni ugaјalo, ker se pri tem celotna vsebina preveč raztrgala. Učenci so dobro čitali, popolnoma v tonu pripovedovanja.

Po čitanju so prišli na računstvo. Preračunali so, koliko gosenic uniči 1 kukavica 100, 200 . . . v 1 uri, 1 minuti, 1 dnevu, 1 mesecu itd. Računali so v obsegu mnogo preko 1.000. Beseda »Zugvogel« je dala povod, da so prešli na slovnico. Iskali so besede istega korena ter nato različne pomene glagola »ziehen«, (n. pr. Wagen ziehen, den Zahn ziehen, den Säbel ziehen).

Po slovnici je učiteljica predlagala, da bi sedaj lahko napisali spis o kukavici. V skupnem razgovoru so določili temo: »Was der Kuckuck erzählt«, torej spis, pri katerem pride do svobodnega izraza otroška domišljija. Pri pisanju so uporabljali učenci »pravopis«; pisali so na liste. Ta prvi izdelek imenujejo »Urschrift«. Ko so bili gotovi, so naloge popolnoma svobodno ilustrirali.

Celotna učna slika mi je zelo ugajala. Prehod iz enega področja v drugega je bil popolnoma naraven, zanimanje veliko in živahno, a kljub temu vzorna disciplina.

Zelo posrečena je bila tudi slika kompleksnega pouka v III. razredu osnovne šole v Zollergasse. Tema: O potovanju in železnici (samo deklice).

Ze prejšnjega dne so učenke določile temo in naredile načrt vsega dela za drugi dan. Načrt so napisale na desko:

Tagesplan: Sprechen	}	Vom Reisen und von der Eisenbahn.
Rechtschreiben		
Rechnen		
Lesen		
Singen: Wanderlied		
Zeichnen: Allerlei Gepäck.		

Prvi del pouka se je vršil v posebni sobi, kjer imajo skioptikon. Ena izmed učenk, ki se je sama javila, je stopila pred platno in je z dolgo palico kazala na sliko, ostale učenke pa so pripovedovale vse, kar so videle na sliki in to prav obširno. Slike so nudile lep zgodovinski razvoj prometnih sredstev iz davnine do današnjih dni. Govorile so tudi o konstrukciji vlaka, o različnih vlakih (D Zug, Lokalzug, Schnellzug, itd.) Pri tem so omenile tudi besedno družino glagola »ziehen« ter različne sestavljenke z osnovno besedo »Zug«, Festzug, Charakterzug, Anzug). Dalje so govorile o različnih vozovih pri vlakih, o osebnju na vlakih i. dr. Slike so pojasnjevale ves razvoj prometnih sredstev. Tako je prišla do besede zgodovina tujih krajev in domače zemlje. Res, čudila sem se obširnosti obravnave, ki pa ni utrujala.

V šolski sobi je sledilo računstvo — v zvezi s poprej obravnavanim gradivom. Preračunavale so pot in brzino posameznih vlakov ter primerjale pot, ki jo napravi brzi vlak, osebni vlak, tovorni in človek. Učenke so imele vsaka svoj vozni red. Tako so računale, kako dolgo potujemo iz kraja v kraj, koliko prihranimo na času, če se peljemo z brzovlakom. Preračunavale so cene, govorile o denarju in drugem. Računi so bili res prvovrstni.

Učenke so vedno znova iskale in so našle še »novih« računov. Računale so deloma ustno, deloma pismeno.

Po načrtu je sledila slovnica, a otroci se je niso zavedali, saj je bilo vse tako neprisiljeno. Razgovarjali so se, kaj naročajo starši otrokom

pred potovanjem, kaj in kako izprašujejo otroci starše, kako jim ti odgovarjajo. Tako so se otroci učili o povednih, velelnih, želelnih in vprašalnih stavkih. V zvezek so si še napisali razna povelja v vlaku n. pr. »Ne pljuvaj«! »Ne glej v smeri vlaka«! itd.

Štiva je bilo o tej temi dovolj; in učenke so že prejšnjega dne poiskale po različnih knjigah, kaj vse bi se dalo čitati o tem predmetu, in so veliko našle, povrh še v časopisih in knjigah, ki jih v šoli nimajo. Sledilo je še petje »Wanderlied«-a. Pesmico so že znale in so jo prav čuvstveno zapele. Dirigirale so posamezne učenke. Pouk so zaključile z risanjem. Risale so razne kovčege in potno prtljago

Kakor v tem razredu sem opazila tudi še drugod, da učenci sami že prejšnjega dne, oziroma v prejšnem tednu napravijo načrt za prihodnji dan ali teden. Najprej določijo temo, ki jo bodo obravnavali, nato sledi razpored (plan) vsega dela in končno še govore o pripomočkih, učilih, knjigah, ki bi jim pri delu lahko služili. Delo postane tako zanimivo, ker ve vsak učenec nekaj povedati, in tak postopek odgovarja principu samodelavnosti. Po končanem delu sledi še pregled ali kontrola o obravnavni snovi in s tem združeno ponavljanje. Tudi »moderna« šola »ponavlja«, ker sicer še tako zanimiv pouk ne bi dosti zalegel.

Pri večjih hospitacijah pač navadno opuste ponavljanje, ker nudijo tujcem raje nekaj novega. Kadar pa sem hospitirala sama, so večkrat ponavljali na osnovi delovne knjige in izpeljanih skic.

Drugih celotnih slik kompleksnega pouka nisem videla, ker bi se bila morala na ta način omejiti le na nekaj razredov, jaz pa sem hotela videti delo različnih učiteljev in na različnih šolah, da tako bolje spoznam novo učno pot. Na poskusnih šolah je novi pouk zavzel pač najbolj ekstremno fazo; je to res šola, kjer vedno kaj novega poskušajo in preizkušajo. Tudi disciplina se mi je zdela tu najrahlejša, vsaj v nekaterih razredih. Otroci so prosto hodili po razredu, se ustavljali zdaj tu, zdaj tam in se kar glasno razgovarjali. Drugod se drže srednje poti, ki je po mojem presojanju edino prava in najboljša. Je pač odvisno od učitelja, kako zna združiti domačnost in prostost z redom. Samodelavnost otrokova je vedno vpoštevana. Vse spoznavajo otroci z lastnim delom, opazovanjem in poskusi, a vedno pod učiteljevim vodstvom.

Učenci se svobodno razgovarjajo, tudi razgovor vodijo večinoma sami, le če pridejo do nejasnosti, ali če se oddaljujejo preveč od snovi, poseže vmes učitelj. (V 1. razredu Institutsschule n. pr. so govorili o prometu na cesti in v tej zvezi so omenili tudi ljudi, ki imajo na cesti kaj opraviti. Razgovor je vodil eden izmed dečkov. Stal je pri tabli in klical učence, ki so hoteli kaj povedati. Če je bil nemir prevelik je prenehal in pozvonil. Govorili so tudi o lepljenju razglasov, kako lepijo letake. Eni so trdili,

da z vodo, drugi, da z lepilom. Nastala sta dva tabora. Učenec, ki je vodil razgovor, ni znal odločiti in sedaj so se učenci obrnili na učitelja, da jim on to pojasni. Nato se je razgovor nemoteno nadaljeval.

Ker otroci toliko samostojno govore, je njih izražanje prav okretno in tudi spisne vaje delajo prav dobro. »Kakor bi povedal, tako napiši« — tega se drže. Spisovne vaje pišejo na listke; in so ilustrirane, le predpisanih 5 šolskih in tri domače spišejo v zvezke. Nalog ne ocenjujejo z redi, temveč z besedami, n. pr.: »Du hast gut beobachtet«, »Bist schon brav«, »Hast mich recht erfreut«, »Es könnte besser sein.« Čitaj jasno in razumljivo; »Schulton« je popolnoma izginil. Dobro čitajo pač tudi zato, ker veliko čitajo in najrazličnejše mladinske knjige. Pisanje je bistveno različno od našega, saj je že material drugačen: (nečrtani zvezki, topa peresa, drže navpično), goje individualno pisavo, kar je lahko razvidno iz številnih zvezkov, ki sem jih prinesla seboj.

Pri računstvu izhajajo vedno iz življenja, zato tudi veliko računajo z denarjem. Vsak račun ponazore in v to jim služijo na nižji stopnji posebni aparati, ki jih imajo vsi otroci. (Vzorček sem prinesla seboj). Mnogo se vadijo tudi v cenitvi, kar je praktično in potrebno.

Da mora biti ves pouk tako nazoren, je zasluga lepih učil s katerimi so dunajske šole dobro založene, ki pa jih šole in tudi učiteljstvo samo še izpopolnjuje. Na tem mestu bi morala omeniti zlasti požrtvovalno delo učitelja Federbauer-ja Leopolda, ki živi res samo šoli. Ves razred je poln najrazličnejših slik, ki so vse njegovo lastno delo. Tako imajo v razredu za vsako črko, ki jo izvede navadno iz povestice, lepo ilustracijo. To ilustracijo imajo v zmanjšanem merilu vsi učenci. Učitelj jo je litografiral in jo potem prilepil vsakemu učencu v delovno knjigo. Da imajo učenci veselje do šole, je razumljivo. Poleg tega pa pokloni učitelj mladini ob raznih praznikih in svečanih prilikah tudi litografiran list »Aus unserer Druckerei«. Za list piše primerne povesti in pesmice, sestavi še kak »Rätselspiel« in doda še nekaj reči za izrezovanje. List je bogato ilustriran in otroci ga vedno težko pričakujejo, saj je pisan samo za nje. Pripomniti moram, da je učitelj ne le poosebljena pridnost, temveč še pesnik in spreten risar.

Risanje je v zvezi z ostalim poukom. Goje risanje s svinčnikom, z barvniki, z vodenimi barvami, pa tudi modelirajo in lepijo. Barvice uporabljajo že v 1. razredu in sicer slikajo takoj s čopičem; mnogo uporabljajo tudi krovne barve. Rišejo to, o čemer se učijo. Ilustrirajo pa tudi spisovne naloge, povestice, štiva, in sicer na tablo, risalne liste in delovno knjigo. Videla sem tudi velike slike, ki so jih izvršili vsi učenci skupaj (lepljenje). Vsi risarski izdelki so vedno razstavljeni in najboljše stvari so v okvirjih.

Tudi petje dopolnjuje ostali pouk, sicer pa vadijo veliko dihalne, ritmične vaje in vaje za izobrazbo glasu. Pesmi obravnavajo tako, da čitajo najprej večkrat besedilo v ritmu, kakor kažejo note, in pri tem

pazijo na pravilno izgovorjavo besedila. Pri vsaki pesmi bijejo učenci takt dvoročno.

Na Institutsschule je celo enkrat na teden neobvezno petje. Otroci, ki imajo posebno veselje do glasbe, se vpišejo v tečaj začetkom leta in so redni obiskovalci vse leto. Da je pouk brezplačen, se razume. Pri tem pouku hospitirajo navadno slušatelji Ped. instituta, pa tudi gostov nikdar ne manjka, ker je pouk svojevrsten, res nekaj izrednega. Navzoča sem bila pri obravnavi »Das Bauernlied-a«. Iz razgovora o kmetu in njegovem delu spomladi so izločili motiv sejalca in se globoko živeli vanj. Že za domačo vajo so otroci sami poiskali ritem pesmi in jo svojevrstno ilustrirali. Slike žal nisem videla, ker je bila velika dvorana nabito polna rednih in izrednih, domačih in tujih slušateljev (preko 60). Določeno, po učencih izbrano ritmično obliko vse pesmi je nato napisala učiteljica na tablo.

Sprechform:

Ihr Körn-lein zart und fein ke-met nun bald, geht auf, geht auf, geht auf.

Nato so besedilo v pravem ritmu posamezno in v zboru večkrat čitali in določevali melodijo, ki bi odgovarjala tekstu. Šele sedaj je učiteljica napisala note, na kar so peli. Tudi drugi glas so otroci sami določili, in sicer prav nazorno: oče seje, sin stopa za njim. Koncem ure so pesem izrazili še ritmično: z gibi in rajanjem.

Učiteljica ga. Ana Lechner je prava umetnica, ki uživa vsestransko občudovanje. Letos je izšla knjiga: Ein froher Weg ins Reich des Töne za 1. in 2. šolsko leto. Namenjena je šoli in domu kot navodilo za muzikalno vzgojo mladine.

Deloma odgovarja kompleksnemu pouku tudi telovadba, in sicer tako, da ga z različnimi gibi in rajanjem ilustrirajo. V glavnem pa goje dihalne vaje in vaje, ki služijo gibčnosti telesa, pri čemer pazijo, da delujejo enakomerno vse mišice. Društvena telovadba, kakor smo je vajeni pri nas, je črtana, zato odpadejo tudi redovne vaje. Pri orodju goje vaje za ravnovesje in veso. Na Institutsschule imajo tudi neobvezno telovadbo za one, ki imajo do nje posebno veselje. Tu telovadijo večinoma po godbi. Tako so z gibi posnemali drevo, ki raste, se vzpenja, in sekača, ki enakomerno udarja, mu lomi veje, dokler drevo ne pade. Dalje so posnemali let ptičev; višji ton — višji gib, nihanje ur ter po godbi tako izvedli te in še več drugih ritmičnih vaj. Tudi rajajo kaj radi. Telovadnice imajo parketna tla, so čista ko zrcalo, kar je potrebno, če pomislimo, da izvajajo razne vaje leže ali sede. Deklice so imele črne široke hlače in bele bluže, bile so bose, oziroma v mehkih telovadnih čevljih. V cestnih čevljih ne sme stopiti nihče v telovadnico. Poleg telovadnice so moderno opremljene kopalnice.

Pri ročnem delu je treba omeniti, da vse motive stavljajo po večini otroci sami, da sami določijo, koliko blaga bi bilo treba za to ali ono delu. Pri nogavici sami odmerijo po nogi, kdaj je treba pričeti s snemanjem, peto pa naredo iz papirja in potem sklepajo, kako bi se to pletlo. Torej res samodelavnost. Na dnevnem redu so razstave vseh del.

Še nekaj besed o vzgoji. Moderna šola naj goji predvsem delavnost volje, kajti otrok je tu aktivno bitje. Njegova volja naj odločuje pri pouku, vendar ne omejeno, ker je pač v razredu mnogo otrok, ki imajo vsak svojo voljo. Že otrok naj spozna, da se mora podvreči, ako je potrebno, celoti, spozna naj, da je treba svojo voljo podrediti volji družbe. V razredu mora vladati med učenci vzajemnost, zato je treba navajati otroke k samovzgoji. Šolske občine naj pospešijo to samovzgojo in čut odgovornosti.

Da bi se pa res delalo v pravem vzgojnem smislu, sem na žalost le premalo slišala in opazila. Imajo pač šolske občine, tudi vlada med učenci deloma lepo razmerje, a zdi se mi, da se na nekaterih šolah le preveč svobodno razvija otrokova volja. Prepričana sem, da tolike prostosti in svobode ne bo nudilo poznejše življenje. Za dokaz omenim le to. (Pravila mi je učiteljica sama.) Če učenec ni zadovoljen z učiteljem, mu dovolijo, da menja šolo. Ali učitelj je opravičeno malo ostreje pokaral učenca, toda moral se je zato kasneje opravičiti.

(Dalje.)

Pisma podeželskemu učitelju.

Po A. Heinenu priredil Boris Grad.

V.

Družinsko življenje.

Prisrčno Vam čestitam k rešitvi hranitvenega in stanovanjskega vprašanja. S sestro se torej preselita v šolo in pričneta samostojno gospodarstvo! No, četudi to bratsko skupno življenje ne more trajati vedno, je vendar nekaj popolnoma drugega, kakor če je mladi mož na deželi vezan na dobrovoljnost tujih ljudi. Tudi Vaši sestri bo zelo koristilo, da se vživi v malo podeželsko gospodinjstvo. Morala bo samostojno ustvarjati in se privaditi na skromnost. Tako samostojno, praktično delovanje v hiši in na vrtu bo za njeno bodočnost trajne vrednosti.

Najprej Vam je tedaj oskrbeti si sobno opravo. Večkrat sem že opazil, da se mladi začetniki zadolže do ušes, v mnenju, da so dolžni svojemu staležu in okolici — nabaviti si kolikor mogoče lepo in moderno opravo. S tako opravo slepe svoje tovariše, vodijo ponosno posebno tovarišice skozi lepo opremljene sobe — v visokem občutju, da vzbujajo občudovanje, nevoščljivost in zavist. Toda, ali ni bilo to veselje nekoliko predrago plačano? Komu hočete nabaviti opravo, tujcem ali sebi? In, če postavite v stanovanje tako rekoč izposojeno pohištvo, ali Vam more vzbujati pravo veselje in zadovoljstvo? Sebi samemu vendar ne morete

lagati, da je oprava Vaša; medtem, ko plačujete — odkrito rečeno — za izlağan sijaj, znatne obresti na posojeni kapital, pripada pa oprava v resnici še trgovcu s pohištvom. S tako pridobljeno moderno opravo se drugim le lažemo in jih zelo varamo o resničnem stanju stvari, samemu sebi dajemo videz, kot bi vzrasli v bog ve kako modernih kulturnih pri-likah, dasi bi nasprotno mogli imeti dovolj vzroka, biti ponosni na to, da smo se z lastno močjo povzpeli do ugledne službe. Sposoben in dovolj pogumen človek se ne sramuje svojega uboštva; dvigne se nad mamonizem.

Nam samim, tedaj izposojena oprava, ne more nuditi veselja, temveč nas le ozlovoljuje — radi dolga. Gotovo pa nam bo v veselje lepo, tekom časa s pridnostjo in solidnostjo nabavljeno pohištvo, ki smo si ga izbrali po svojem okusu, ali celo napravili načrt zanj in smo dajali mizarskemu mojstru za izdelavo istega potrebna navodila. Tako pohištvo je tako rekoč zraslo z lastnikom, ni predmet zunanjega blišča, temveč predmet pri-srčnega veselja, ki dviga občutje ugodja in privlačnost do lastnega doma.

Zato Vam svetujem: držite se meje; nabavite si najprej samo to, kar je nujno potrebno in praktično. — Ne zakopljite se takoj početkoma v dolgove radi mode, ki je v bistvu — norost.

Sploh: Varujte se dolgov! Izhajajte s plačo in ne računajte na prihod-nost! Ohranite trezen pogled v mejah svojih zmožnosti!

Veseli me pa, da imate sedaj priliko zavzeti se za ubogi, zapuščeni šolski vrt. Sliko podeželske šole brezpogojno dopolnjuje skrbno gojen, vzoren vrt; sliko kmetskega učitelja ožarja, če istega z veseljem obdeluje in se stalno trudi ohraniti ga v vzornem stanju. Na zunaj nobena reč ne kaže večje dozdevne ločitve med kmetsko kulturo in kmetsko šolo, kot dejstvo, da je bilo potrebno oddati marsikateri podeželski šolski vrt v najem, ali če je isti kazal sliko obupne zapuščenosti.

Toda, kako se priučimo racionalnemu obdelovanju šolskega vrta? Sami pravite, da se na učiteljišču niste učili bog ve koliko o vrtnarstvu in še to je bilo poleg »znanstvenega« razglabljanja le igračkanje, ki Vam je na deželi komaj nudilo dovolj znanja, da ste mogli ločiti zelje od špinače.

No, dragi prijatelj, o potrebah in pomanjkljivosti učiteljske izobrazbe, ne bomo filozofirali — odgovoriti hočemo raje na vprašanje: Kako se pri-učim? — Vrtnarstvo je častna in ne najlažja obrt. Zahteva prav za prav strokovnjaka. Potrebni so mnogo fines in globokega znanja, ki ga ne moremo stresati kar iz rokava ali pridobiti iz učnih knjig. V podeželskih pokrajinah, žal še vedno primanjkuje poklicnih vrtnarjev. Vrtnarstvo samo se v splošnem le še preveč smatra kot privesek poljedelstva, zato podeželski vrtovi niti zdaleka ne dajo tega, kar bi prav za prav mogli dati. Dobro oskrbovan vrt bi moral dajati trojno letino.

Veste, kaj Vam svetujem v prvi vrsti? V velikonočnih in velikih po-čitnicah navežite stike z dobrim predmestnim vrtnarjem, da Vas vpelje v vrtnarsko prakso. Čudili se bodete velikemu napredku naše vrtnarske kemije, odprl se Vam bo do tedaj zaprt, popolnoma nov mali svet in z

dva- trikrat večjim zanimanjem bodete pričeli obdelovati lasten šolski vrt. Za učitelja, ki je šest ur požiral šolski prah, si v resnici ne morem misliti lepšega, izpodbudljivejšega in bolj osvežujočega stranskega zaposlenja, kot je ravno vrtno delo, opazovanje tkanja in rasti narave, gojenje rastočega drevesa, hvaležne rastline. V vrtu najde misleče razglabljaljoči mož mnogo globlje srčne vrednote kot pa nudi mestno »kulturno življenje«.

Ne strašite se prijeti za lopato, delati s škarjami in — nikar ne omedlite — sami gnojiti vrt, ki ga gojite. Ne mislite, da Vas taka opravila ponižajo v očeh kmetskih ljudi in šolskih otrok. Nasprotno je res. Kakor uživa inženier ali poklicni kemik, ki se tudi praktično udeležuje v tovarni, od strani svojih podložnih tovarniških delavcev večje spoštovanje, kot oni, ki je le teoretik v glaci rokavicah in lakastih čevljih; tako je na kmetih deležen večjega spoštovanja, ta, ki zna ravnati s poljedelskim orodjem in zgrabiti, kjer je potreba — ne pa oni, kateremu je kmetško delo tuje. Na kmetih se namreč meri z drugačnim merilom, ko v mestih. V mestu se vsak rad kaže na zunaj gospoda; poklicno delo ga vtesnjuje v zaokrožen prostor in mu ne nudi zavetja, ko hoče na zunaj veljati za kaj višjega. Na kmetih se oblačijo v boljšo obleko le ob nedeljah in družinskih praznikih; v vsakdanjem javnem življenju pa uživa splošno spoštovanje le delovna obleka in delovno orodje.

Tudi Vaši sestri bo zelo koristilo, ako se zavzame za delo na vrtu, očisti gredice plevla, Vam krepko pomaga ter se tako vživi v kmetško delo in v način kmetškega življenja. S tem bo položila temelj zdravemu obogatitju svojega duhovnega življenja, čvrstemu praktičnemu znanju in resni, skromni ljudskosti. Kmetški otroci jo bodo toliko bolj spoštovali, kolikor bolj spoznajo in ocenijo v njej sposoben in sodelaven ud kmetškega občestva.

Stremeti mora tudi ona za tem, da polagoma preustvarita in napravita vzoren šolski vrt. Šele kar ste sami praktično preizkusili, morete nuditi vsem v skupno dobrino. Posvetite zato posebno pažnjo oskrbi sadnega drevja. V šolski vrt brezpogojno spada drevesnica. Čeprav ta ni velika, čeprav z doma vzgojenimi drevesi ne sklepate nobenih visokih kupčij, niti ne spreminjate uporabljeni trud v zveneči denar, je vendar etična vrednost iste neprecenljiva; v prvi vrsti za Vas same. Koliko potrpljenja in stvariteljskega veselja morete pridobiti, če vzgajate iz jabolčnega peška novo drevesce, iz kutinove vejice žlahtno hruško, če se Vam posreči vzgojiti lepo špalirno drevje, žlahtne cvetlice itd.

Toda tudi za plemenitenje kmetških otrok je zaposlenje pri vzgoji sadnega drevja velike važnosti. Sadno drevo Vam stalno daje povod, da se vežbate v potrpežljivosti in skrbnosti ter si tako najlažje prisvojite kmetško krepkost. Vse malo podeželsko življenje zadobi povsem nov izraz, ako posvečajo doraščajoči kmetški otroci, dečki in deklice, vzgoji sadnega drevja več pozornosti in isto bolj doumejo. O milijonih, katere bi lahko z racionalnim sadjarstvom pridobili, nočem niti govoriti — zame stoji v ospredju etična vrednost sadjarstva. Ko sem nekoč potoval po okolici

Halberstadta, v srednji Nemčiji, sem hodil ure in ure po cestah, ob katerih so rasli sadni nasadi. Vsi nasadi, tudi oni v bližini mest in vasi, so bili v neoporečnem stanju; dečki se na kradljivo obiranje niti domislili niso, ker so bili nasadi pod varstvom javnosti, ker je ravno ta javna splošnost bila za sadjarstvo zavzeta, otroke same pa je k soskrbstvu in sonegi pritegnila šola. Tako je postal sadni drevored vsakemu posameznemu otroku »naš drevored«, na katerega je bil ponosen in za katerega je čutil soodgovornost. Tudi v Porenju so poizkusi — na žalost le posamezni — dokazali, kako velik in globoko segajoč je vzgojni vpliv natančno izvajanega sadjarstva na doraščajočo mladino in na iste skupnostno in domovinsko čuvstvo.

Da stanujete v lastnem domu, me veseli še iz drugega vidika. Sedaj vsaj veste, kje boste ostali zvečer; ne čutite osamelosti in dolgočasje; ponočno posedanje v krčmi kjer v splošnem meljejo le prazno slamo, Vas ne privlačuje. Toda, dragi prijatelj, dolžni ste gojiti in prestvariti tudi osebno razmerje med seboj in sestro v iskren notranji kulturni odnos. Gotovo ste uporabljali večere predvsem v prvi vrsti za nadaljnji študij in izobrazbo. Te resne naloge ne smete izgubiti nikoli iz vidika. Drugi Vas ne morejo izobraževati več; izobražujte se sami. O tem se razgovoriva v enem poznejših pisem. Seveda študij Vas ne sme toliko zaposlititi, da bi se sestra čutila osamljeno in ponižano. Drug drugemu bodita v oporo in gojita skupne duhovne interese; vsak dan poiščita vsaj eno prosto urico, da se razgovorita in sporazumeta, kot je to običaj resnih ljudi. Za sestro ne smete biti učitelj, morate pa ji na vsak način odstopiti delež pri svojem poklicnem delu in težkočah istega; nuditi ji morate možnost poglobitve v vprašanju ljudske vzgoje, v spoznavanju ljudi in reči. — Opazili bode te tekom časa, s kako gotovostjo presoja osebe in položaje zdrav ženski instinkt — in mnogokrat Vam Vaša sestra v svoji priprosti nramnosti odpre oči za pravilno presojanje psiholoških dejstev, ki jih mi možje ob svoji močni intelektualnosti dovoljokrat ne vidimo in ne ocenjamo pravilno.

Tudi se moreta medsebojno izpodbujati na polju literature, umetnosti in glasbe; skupno čitati klasične knjige; skupno občudovati lepe slike; razgovarjati se ob nedeljskih sprehodih o naravnih krasotah in o vsem, kar je Bog lepega in velikega podaril človeku, da mu bogati dušo in življenje. Tako, res prirčno razmerje med Vami in sestro, bo stalno vplivalo na vajina medsebojna značaja.

Seveda ne smete misliti, da bo vajino razmerje vedno le solnčno in brez motenj. Skupnemu življenju se privadimo le polagoma, odbrusiti si moramo vse rozičke in se duhovno vživeti drug v drugega. Priložnostna nerazpoloženja ne jemljemo pretragično in jih skušajmo z dobro voljo sami odstraniti. Kadar kličemo za ublažitev razmerja na pomoč tretjo osebo, najsi lastno mater, že obstoja nevarnost trajnega nesoglasja. Zato zatrimo neskladnosti in utrdimo soglasje v sebi, v trajno obojestransko oplemenitenje, v trajno duševno in nramno rast!

(Dalje.)

Tri pedagoška predavanja o moderni osnovni šoli.

F. Lužar.

(Dalje.)

Strnjeni pouk glede na koncentracijo celokupne snovi.

Vodilno mesto pri strnjenem pouku (Gesamtunterricht) dajemo domoznansstvu. Za stvarni kompleks sem izbral »Tedenski trg« (Wochenmarkt), ki nudi za $\frac{1}{4}$ leta in še več vse polno snovi za vse predmete.

Potrebno je, da se otroci nekaj dni prej pripravijo na ta doživljaj in sicer na kratko: »Drugi teden gremo pogledat naš trg!« V malih, vsake izpremembe veselih dušah nastane pričakovanje, ki zrahlja predstavno zavest, dvigajo se podzavestne predstave, obnavljajo se spomini, oglašajo vprašanja, sploh: izredno razpoloženje in dostopnost za nove vtise in opazovanja. Seveda se pri prestopu na trg pazljivost otrok razdeli in raztrese na vse strani. A pustimo jih, da se razgledajo in potem polagoma usmerijo svojo duševno energijo na posamezne reči, ki jih zanimajo. Dobro ne bi bilo, ako bi ostali predolgo z razredom na izprehodu, ker je važno, da pridemo z novimi vtisi v šolo ter smo nemoteno med seboj in predelamo in poglobimo nabrano snov. Otroci naj kar pripovedujejo, kako se jim dvigajo slike, mi pa potrpežljivo čakajmo in poslušajmo. Naj nas ne moti pretrganje izraževanja, ker so posledki, ki spravljajo razred v napetost, vedno plodonosni. Otrok spozna, da treba neke rešitve in se potruji, da še kaj najde v izpopolnitev svojega kompleksa doživljanja. Po možnosti naj svoje doživljanje izraža z likovnimi sredstvi. Opozarjam pa, da se tehnike s škarjami in nožem izogibljemo, ker je to pri živahnem delovnem razredu velika nevarnost za otroke. Oblikujmo kar z navadnim materialom, n. pr. z listom papirja. Za take namene zbiramo že prej v posebno mapo koščke papirja, ki nam pridejo v roko. Ako rabimo list, ga izrežemo v obliki četrkotnika in potem pripogibamo na razne načine. Po sredini upognjen, da »zvezek«; še enkrat upognjen, da »okno«; v tretjino zložen in po konci postavljen, da »omarico« in nadalje upognjen »računalo« s 6 predali. V te predale zapišimo po eno število, jih v vodoravni ali navpični smeri seštevamo, po 2 in 2 med seboj množimo itd. Če papir ob prigibih razrežemo, sestavimo iz tega stojnico, tržno mizico, voziček i. dr.

Računstvo.

Prve računske vaje niso sistematičen pouk. Pri računstvu se dela razlika med onim, kar se mora šele graditi sestavno (metodično) in med vajami, kjer utrjujemo snov ali pa razvijamo smisel za števila in številčna razmerja. Začetnih računov v 1. šolskem letu nimamo in jih tudi ne rabimo, k večjemu računske liste (Rechenblätter). V prvih dneh, bi kdo mislil, da ne začenjamo z računstvom, a vendar začenjamo, ko določamo, koliko otrok je ob tej ali oni strani, kolikrat po 2 roki imajo, koliko je praznih sedežev v razredu itd. V številčnem obsegu puščamo otrokom svobodo, lahko dela tudi s števili, ki so večje od 10, 20 itd. Mogoče mu je iz življenja bolj znano kako večje število, n. pr. 5 pfenigov. Ker dobi za ta denar žemljico, zna lažje računati, kakor s 3 ali 7 pfenigi. Za otroka ni manjše število obenem tudi enostavnejše. Pri otrocih je mnogo več računskega izkustva, kakor mislijo odrasli. V Berlinu sem opazil pri hospitaciji v razredu vestne učiteljice, da je pri začetnem pouku postopala natančno po sistemu. Za odštevanje števila 2 od števila 2 do 10 je vzela primer: »Rolo

(majhno vozilo za eno nogo, ki ga imajo mestni otroci) stane 7 Mark, ti pa jih imaš le »5«. Deček je malo pomislil in odgovoril: »Bom moral pa zbarantati!«. Bilo mu je jasno, da ima za 2 M premalo, a ni mislil na problem $7 - 5 = 2$ ali 5 in koliko je 7, kakor bi bilo potrebno in je pričakovala učiteljica po računskem sistemu. Tudi zna otrok v prvem razredu dostikrat dobro računati z 12, ker ima toliko reči večkrat v mislih. Zato najprej življenje, potem sistem.

Pozneje se pri računstvu ne more delati brez sistema in torej ne velja: proč s sistematičnostjo v šoli! (Negacija starega principa popolnosti, »Lückenlosigkeitsprinzip«!). Vsaka šola mora priznati, da ima računanje svoje elemente in fundamente, na katerih stoji vse računstvo. Podlaga pa mora biti trdna, da ni stavba v nevarnosti. Podlaga se ne postavlja samo z dobro in vsestransko obravnavo ali z najboljšo »delavno šolo«, temveč po bistvu računanja posebno z vajo. Na njo se ne sme pozabiti in je nujna, kakor zdravilo v bolezni. Naj bi ne bilo prereditko, kakor po receptu: trikrat na dan po eno majhno žlico! Vsak dan je nekaj minut vaditi z golimi števili. Absolutne nesistematičnosti in popuščanja z mislijo v tem, da bi bilo otroku mogoče manj prijetno (torej delovne šole iz l. 1920) ne smatramo danes za naš največji uspeh. Računska podlaga mora biti brezpogojno dana v preciznosti. Otrokom, ki so krog l. 1920 hodili v delovno šolo, se pozna pomanjkanje preciznosti.

Iz raznih razgovorov sledi sam po sebi pravopis. Otroci napisujejo kaj so videli na trgu ali na sejmu. Povedo koliko je bilo reči, mnogo ali malo, a napišejo le po eno reč. Tako je tu ednina, potem se preide na pojem dveh in mnogih oblik. Stopnjevanje pridevnikov uporabljamo ustno, predno smo jih slovniško obravnavali, na podlagi primerjanja: jabolko je debelejšo od oreha itd. Otroci so zelo zgovorni pred šolo, pri nastopu v šoli pa ne. Vaditi jih je v primerjanju stvari. Tako vsestransko obdelani kompleks snovi se končno sistematično ponovi. Na mizi nastane zmanjšani trg ali sejmišče, otroci so razvrstili svoje papirnate stojnice, vozičke itd. Vse to se skicira in ko se vodoravna skica obesi na tablo ali steno je zavedanje na njej prav lahko.

*

Pri popoldanskem predavanju je predavatelj g. G. Schmidt nadaljeval o kompleksnem pouku. Pripomnil je še prej, da porabijo učitelji in učiteljice veliko rdečila za popravo napak. Napravijo se le na robu ob vrsti pike, kolikor je pač napak. Otrok naj sam poišče, kje so pogreški. Prepisovanje se ne uporablja. Popis celih strani lista z eno samo črko ni nič, treba je kaj bolj uspešnega delati.

Kot drug primer sem si izbral kompleks »železnica«, ki ga je treba vsaj enkrat v šoli razpravljati in je primerna snov za II. šolsko leto. Tu je podlaga doživljaj, ki je notranja gonilna sila in daje pravo delovno razpoloženje. Doživljanje ni mogoče vedno producirati, a lahko jih izrabljamo in tudi izzovemo. Iz Berlina smo vsako leto pošiljali otroke na deželo med dobrasrčne ljudi. Učiteljica II. razreda je hitro izrabila doživljaj, ko je mala učenka Erna poslala razglednico z naslikano kmečko hišo in sadnim drevjem, kjer prebiva. Razglednico je učiteljica projecirala na steno. Ena izmed učenk se je hitro zglasila, da bi rada tja šla. Drugi ji je povedala, da to ni mogoče in so sošolke sklenile, da se pošlje Erni pisemce. Ugibale so o pošti in še dalje o vlaku. S tem je postala železnica bogat cilj šolskega dela. Ponovile so tudi o cesti in prometu. Tu se da še marsikaj izpopolniti za prejšnji kompleks »cesta in promet«. Prišle so do kolodvora, kjer jih je marsikaj zanimalo, kako je zgrajeno. Spoznavajo vzporednost, brzotjavne naprave in razne razdalje. Polna glava je vtisov za razširitev obzorja. Ponavljanja so pa v novi šoli prav tako

važna, kakor v stari. Izhodišče je tudi primerna pesmica n. pr. od Riharda in Pavle Dehmel. V kaj lepo razporeženje spravi pesmica otroke, ki pridejo zjutraj v šolo, pa najdejo pesem že zapisano na tabli. Vse drugače je to, kakor je napoved cilja po formalnih stopnjah. Otrokom se pojavi potreba, da bi pesmico zapisali in celo želja, da bi te lepe besede zapeli. V šoli je veselje kakor na pomladi, ko zagledamo cvetice.

Vsestransko izražanje ima namen, da se goji življenjski jezikovni pouk (Sprachschulung). Ta se pri nas mnogo poudarja in vadi z živim jezikom na podlagi doživljajev in ne iz mrtvih besed. Po starih slovnicaх se je vse učilo na pamet, bila so vprašanja »kaj so samostalniki, predlogi« itd., vse po vrsti. Odnosa, ki ga izraža predlog in veznik, večinoma niso mogli najti in težko so dobili primere k tem mrtvim besedam. Te vrste besed iščejo v novi šoli iz živih primerov, iz govora samega. Pri kompleksu »železnica« naj otroci pripovedujejo: s kom se sestajajo v vlaku, s čim se zabavamo, kje so bili v počitnicah, kam se bodo kmalu peljali itd. Tako uporabljajo predloge in se iz te uporabe učijo, a ne mehanski iz celih besednih vrst. Za pripovedovanje in čitanje dobimo tudi iz področja »železnica« gradivo, seveda ne kaj preveč zemljepisnega in zgodovinskega, saj imamo pred seboj učenca II. šolskega leta. Tudi ne kake velike potniške pripovedi, pač pa je primerno iz Grimma »Hans im Glück«, »Bremer Stadtmusikanten« i. dr. Zanimalo bo otroke, kako so ljudje nekdanj, predno je bila železnica, potovali. Tu se razvije kulturnozgodovinska slika, ki bo lahko umevna.

Pri računstvu prihaja, kakor sem že omenil, dvoje v poštev: sistem in praktično računsko izkustvo. Oboje naj se tako obravnava, da si otroci aktivno pridobivajo računsko znanje. Snov za mehansko vajo, naj se prvotno tudi samodelavno pridobi n. pr. poštevanke. Dobro sredstvo za umevanje so prsti na rokah. Za poštevanke z 2 so primerne črešnje v dvojicah. Po možnosti jih prinesejo v šolo in napravijo iz dvojic »uhane«. Hitro jim bo jasno, da ima 1 otrok 2 krat po 2 črešnji itd. Pojem »krat« zato ni težak. Za poštevanke s 3 je primeren list jagode. Pri poštevanki sledi vaja, ki je posebne važnosti. Dobro je, da si vsak otrok sam sestavi poštevanke na tablico. Naši otroci uporabljajo v ta namen majhne liste kartona, ki jih imajo v svojih mapah. Za vajo jih vzamejo precejšnje število. Na eni strani pišejo, seveda svobodno, n. pr. same rezultate, ki jih daje naštevanka. Lističe zamenjajo med seboj in jih pregledajo. Čez nekaj dni napišemo na drugi strani faktorje za nastali zmnožek, in sicer svobodno z različnimi slučaji. 48 je n. pr. 6×8 , 8×6 , 4×12 , 3×16 , 2×24 . Nekateri bodo napisali bolj hitro, drugi po svoje — po nadarjenosti. Ko pa pridemo zopet k naši železnici, lahko hitro izračunajo, kolikrat po 6 ali 4 kolesa imata 2, 3 vozovi, cel vlak, kolikrat po 8 oken, po 3 stopnice itd.

V III. šolskem letu je pri domoznanskem pouku že drugače, ker ima vsak okraj nekaj svojega. Kar je tipično domačega, je snov tretjega šolskega leta. Ne iskati tu vedno, kar je fizično, temveč tudi ker je otroku psihično blizu. Tu so se otroci, ki imajo tudi potrebo, da gledajo dalje preko dežele. V tem šolskem letu govorimo kaj več o šolski sobi. V takšnih razgovorih se šolska soba smatra preveč kot tip, kar pa hvala Bogu — ni. Razredne sobe so različne, vsaka leži drugače in kaže skozi okna drugačen košček sveta. V odmoru so me kolegi vprašali, če niso v ivariji nevzgojni. Jaz nisem v tem pogledu ozkosrčen, ker se mnoge živali počutijo v skrbnem »ujetništvu« boljše, kakor v svobodi in kaže skrbna nega živih bitij mnogo resničnega socialnega smisla. Če nimamo živih živalic, imamo pa kredo, gobo itd.; muhe in pajki nas obiskujejo, lastavice in druge krilatice. Torej dovolj izbire in pobude. Pri mejah razreda navajamo stene in zidovje, zanimamo se za stavbni material in zidanje. Primerjamo lahko s podatki v čitankah, kako so nekdanj ljudje stanovali v duplinah, v stebah na koleh, tako imamo kulturno zgodovinske podatke. Učitelj zna

razširiti snov na vsestransko otrokovo življenje. Iz šolske sobe se razširi pogled na bližnjo šolsko okolico in dalje ves domači kraj. Tu se lahko združi z državno-znanstvenimi pojmi: občina, župan, občinski svetovalci itd. To so malo težje stvari, a je prav dobro, če razred obiše občinski urad in če mogoče, celo prisostvujejo kakšni ali uradnemu dnevni,¹ da bo spoznal važnost in odgovornost poedinih funkcionarjev.

Za jezikovno vajo se poiščejo vse besede s korenem »dom«, »stan«, »hiša«. Pri govoru v domu se naj upoštevajo domači izrazi, ki včasih prav pomenljivo govorijo o domači hiši n. pr. »Ljubo doma, kdor ga ima«; »prišel je iz dežja pod kap«; »moja hiša je moj grad« i. dr.² Prepevajmo narodne pesmice, ker imajo še marsikaj, kar kaže na smisel za domačijo, domači kraj in za razumevanje lepote v domačem jeziku in narečju.

Od 4. šolskega leta dalje raste otrok iz subjektivnega v objektivni svet, kar pomeni zanj veliko. To je kakor izlet na planine, kjer se vidno raširja obzorje. A treba mu je daljnogleda in drugih sredstev, da si vse dobro ogleda. Ni treba nič prisilnega storiti, otrok išče in zbira po svoji prirodni potrebi. Ako to upoštevamo, bo imel kmalu dokaj zbirke vtisov za razgovore, vse mu bo bliže in lepše in dobro ostalo v spominu. Otrok postavi svoje misli na druge reči. Ko smo se namenili na moji berlinski šoli, da bomo govorili o Kitajski, smo postavili v razredu steber z napisom »4 tedne med Kitajci«. Otroci so kmalu nabrali mnogo tvarine časopisnih izrezov, slik in knjig, znamk i. dr. Vse smo seveda morali urediti s skupnim delom, a v tem je bila najboljša delovna pobuda. Sola spravlja na ta način otroka v resnično življenje.

V 4. šolskem letu morajo otroci obvladati »višji številni obseg«. Tu manjka ustrežajočih jasnih predstav. Rešitev najdemo v veliki množini raznih reči v kraju. Na tisoče in tisoče je ob železniškem nasipu raznih marjetic in drugih cvetic. Ko smo jih poskušali šteti z združenimi močmi, smo prišli do tisočev in tisočev. Vprašali smo se, ali imajo tako velika števila sploh kakšen pomen. Oglasili so se otroci pritrdilno, ker se vidijo večja števila na avtomobilih, na kartah za vožnjo po vlaku i. dr.

Razne zbirke so važne, ker dajo nove pojme in abstrakcije, abstrahira se pa lahko le iz konkretnih snovi. Prilичno in po možnosti izražajo otroci vse, kar so zbrali po raznih skupinah, tudi kratko in pregledno pismeno, pišejo zapisnike. Zbirajo se tudi knjige, in sicer za skupno uporabo razreda. Tu je že žrtev, da se otrok knjigi sam odpove in jo daruje zajednici; to je že izraz duhovne ljubezni v najvišji meri. Ker zahteva knjižnica knjižničarje in oskrbnike, raste in tega v razredu cela vrsta funkcij in dolžnosti. Tako se z domoznanskim poukom iz domačih tal vse aktivno dviga v kulturo. Vsako sredstvo, ki služi takemu namenu, pozdravljamo iz srca!

Končam svoje predavanje s simbolično sliko o drevesu življenja in drevesu spoznanja. Negujmo v šolah drevo resničnega življenja, da se razraste na vse strani, razcvete in razkošati v pomlad in poletje človeka, da bo rodilo vsemu človeštvu bogate in močne sadove, iz katerih bo vzrastlo novo drevo: drevo resnice in spoznanja! —

Po predavanju se je oglasil k besedi naš univerzni profesor gospod dr. Ozvald ter se zahvalil za preudarna navodila. Izrazil je tudi nekatere pomisleke v splošnem. V šoli se bo treba zopet več učiti. Zeleti bi bilo manj sebičnosti in več ljubezni do bližnjega. Brez tega zelo dvomim, da bo prihodnja generacija boljša. Zato ne velja vsega zavreči, kar je dala stara šola. Nova šola dela z naziranjem, da se da iz vsakega človeka nekaj napraviti, ako se prav prime. A to do velike mere zavisi od zmožnosti otrok

¹ Tega bi jaz iz umevnih vzrokov v sedanjih razmerah ne priporočal.

² Med Srbi in Hrvati je poleg drugega znano: »Moja kućica, moja slobodica«.

(Leistungsfähigkeit der Kinder), zato je treba dobro upoštevati i darovitost otrok. (O tem je g. univ. profesor že več pojasnil v posameznih člankih v »Potopniku« in na posebnem sestanku.)

Predavatelj Schmidt je pristavil, da smo v novem pokretu res marsikaj doživeli, kar se ni moglo vzdržati, a mislimo, da bo nova generacija vendar boljša. Komensky je res rekel, da se ne da iz vsake grče izrezati Merkurja, a prej se je veliko kar neobdelano pustilo, sedaj se pa hoče vendar še z marsičem poskusiti in dati posamezniku, kar se mu prilega. Tudi v Berlinu nismo z uspehi prav zadovoljni, srednje šole in univerze tožijo, a čas, ki je za nami, je bil v vrenju. Imamo otroke, ki niso uživali ne mleka ne kruha, vse pa hoče v srednje šole. O vsem tem bi se moglo še veliko razpravljati.

Pri debati je g. predavatelj Schmidt dostavil, da ni dobro, ako se otroke preveč tišči na ponavljanje razreda. S tem zgubi otrok razredno skupnost (Klassengemeinschaft), zato je boljše, da gre dalje. — Popolnoma brez sile ali pritiska (Zwang) ne gre v šoli. Celo dobro je, da se otroci vzgajajo na možnost nekega pritiska, zahtevanja ali obveznosti. — V I. razredu ne pričenjamo nikoli z malimi črkami, pač pa najprej z antikvo. Pisanje po Kuhlmanu smo opustili. — Za I. razred nimamo spričeval, mi dajemo staršem samo mnenje o otroku (Gutachten); nekako priporočilo in voščilo, kako je učitelj z otrokom zadovoljen. Sicer pa napravimo za razred sestanek staršev.

(Dalje.)

Lisfek

Švicarsko šolstvo.

Dr. L. Sušnik.

b) Notranji ustroj.

(Dalje.)

Ze sama imena so kaj raznovrstna.

V Bernu, Burgdorfu, Bielu, Engelbergu in La Chaud-de-Fonds se imenujejo celotni srednji zavodi gimnazije. V ožjem pomenu pa značijo gimnazije 1.) humanistične oddelke celotnih zavodov v 10 kantonih (Curih, St. Gallen itd.), 2.) 6 ali 5 nižjih razredov celih zavodov (večinoma samostanskih kolegijev) v 8 krajih (Einsiedeln, Fribourg, Sa. Maurice, Sion, Brige, Lugano i. dr.) in humanistične oddelke šol v Luzernu in Schwyzu. Na teh 10 šolah (v 6 kantonih) nadomešča torej to ime nekdanja »studia inferiora«, in na istih šolah se imenujejo višji razredi (2 ali 1), ki odgovarjajo stari »filozofiji«, licej. 3.) višja 2 oz. 3 razrede celega zavoda v Lausanni in Neuchâtelu. V Ženevi se ta izraz ne rabi več, v Schaffhausenu in Bernu je značil še nedavno cel zavod, sedaj je stopil na isti višini na njegovo mesto »humanistični oddelek« v nasprotju z »realističnim oddelkom«.

Realni oddelek se imenuje v vzhodni Švici »Industrieschule«, v obeh zapadnih kantonih »Gewerbeschule«, v večini ostalih nemških kantonov pa »Realschule«, v Ženevi in Fribourgu »Section technique«, v Neuchâtelu »S. scientifique«, v Valaisu »Cours techniques« in v Ticinu »Corsi tecnici«.

Kot vmesen tip nastopa v novejšem času tudi realna gimnazija; z njo je v nemškem delu Švice večinoma zvezana višja realka Oberrealschule.

Z večino teh oddelkov so zvezane tržovske sekcije (v 2 ali 3 razredih), ki se pogosto imenujejo tudi tržovske šole in se, odkar jih Zveza podpira, izredno hitro množe.

Ime »Kantonsschule« nosijo celi zavodi v 9 kantonih. Sicer se nazivajo še »Kantonale Anstalt«, Höhere Lehranstalt, »Collège« (5), »Kollegium« (2), »Lehr- und Erziehungsanstalt« (1). Nobenega skupnega imena nimajo več v

v Baselu, Winterthuru in Zugu, kjer so gimnazije in realke ločeni zavodi, dalje v Neuchâtelu, kjer stoji nad mestnim »Collège classique« »Gymnase cantonal« in v Lausanni, kjer se na eni strani »Collège cantonal« pridružuje »Gymnase classique«, na drugi pa »E'cole industrielle — »Gymnase scientifique.«

Število razredov je različno in zavisi od starosti, ki je določena za vstop.

V kakih 10 kantonih imajo zavodi po 8 ali deloma po 8½ letnikov: tu se zahteva za vstop starost 10 ali 11 let. V drugih 10 kantonih imajo po 7 letnikov in vstopajo učenci skoraj povsod po 6. razredu osnovne šole z 12 leti ali celo s 13 leti, le v Ženevi že z 11 leti. V Curihu, St. Gallenu in Winterthuru vstopajo v industrijsko šolo iz 2. razreda sekundarne šole 2 oz. 3 leta pozneje kot v gimnazijo. V kantonu Curih znaša učna doba na gimnaziji 6½ let, na ostalih sekcijah 4½ leta, v Schaffhausenu 5½ let (vstop pa 2. r. sek. šole). Slično v Luzernu (vstop po 5. r. osnovne šole). Po 6 razredov imajo le 3 šole, po 4 pa v Aargauu (vstop po dovržitvi sekundarne šole) in Glarusu (vstop po 6. r. osnovne šole).

V klasičnih gimnazijah se uče predvsem humanistični predmeti (materinščina, latinščina, grščina, retorika, logika, psihologija, matematika), pa tudi realni. Izjemoma je dovoljeno učenec zamenjati grščino z angleščino ali z višjo matematiko, tako da se lahko primerjajo z realnogimnazijci.

Realne gimnazije goje poleg latinščine zlasti prirodne vede, kemijo, fiziko, matematiko in moderne jezike.

Sole in oddelki realnega tipa uče izmed jezikov le moderne, samo v Ženevi, Fribourgu in Sionu imajo realci nekaj časa s humanisti skupen pouk latinščine. Collège v Ženevi se deli v nižji oddelek s 3 razredi, v katerem se uče vsi učenci skupno latinščine, in višji oddelek s 4 razredi, ki se razcepi v 4 sekcije: section classique z latinščino in grščino, s. réale z latinščino, italijanščino in angleščino, s. technique z angleščino in s. pédagogique. Slično kot v Ženevi so v Fribourgu 3 nižji razredi gimnazije obligatni za vse učence, potem pa pridejo za učence brez grščine s. techniques s specialnimi razredi tehniške smeri z angleščino in italijanščino. Tudi spodnji razredi liceja v Sionu imajo s. techniques, šele v ostalih pridejo h humanističnemu pouku Cours techniques.

Ženskima s. classique in s. réale višje stopnje odgovarjata sedaj na kantonski šoli v Curihu literarna in realna gimnazija, a tako, da obsega delitev vseh 6½ razredov.

Pouk latinščine se začne na vseh gimnazijah i nkoležih v najnižjih razredih razen v bernskih šolah, kjer se začne po reformi iz l. 1890 v korist francoščini šele s 3. razredom. Zato pride delitev v humanistični in realni oddelek šele s tem letnikom ter se nadaljuje v ostali progimnaziji (ki obsega v celoti 5 let) in v 3½ razredni gimnaziji. Pri mestni gimnaziji v Bernu pa zopet obsega progimnazija 4 in gimnazija 4½ let. — Toliko tistih ½ letnikov, ki jih srečavamo v mnogih kantonih (največkrat pri oddelkih realistične oz. obrtne smeri), je zlasti značilno za raznolikost pri švicarskem šolstvu.

K u č n e m u n a č r t u gimnazij bi bilo v podrobnem pripomniti še sledeče:

Verouk je v katoliških obvezen, v reformiranih prost. Na katoliških zavodih je na programu še filozofija povprečno z 12 urami. Latinščina se uči obligatno 5—8 let po skupaj 34—61 ur na teden, grščina deloma obligatno (sprva skoraj povsod), deloma prosto 3—6 let po 16—36½ ur; v tem slučaju je nadomestek kak drug moderni jezik (angleščina, italijanščina), ki se uči povprečno 2—6 let po 4—18 ur. Na reformiranih šolah (v 11 kantonih) je prost predmet hebrejščina (za bodoče teologe) 1—2 leti po 2—6 ur.

Kot materinščina se uči v nemški kantonih nemščina, v Pruntrutu, Lausanni, Neuchâtelu in Ženevi francoščina, v Luganu laščina (4—8 let po 14—12 ur). V Fribourgu in Sionu ima collège nemški in francoski oddelek, licej pa

le še francoskega. Podobno imajo v Churu v nižjih razredih Retoromani in Italijani poseben oddelek, v višjih pa pridejo skupaj z Nemci. Pouk nemščine ni lahek, ker govore Švicarji zdoma alemansko narečje. Na literaturo polagajo največjo važnost katoliški in francoski zavodi.

Kot drugi deželni jezik se poučuje v nemških kantonih francoščina, v francoskih nemščina. Učni cilj je visok, ker je znanje drugega deželnega jezika v Švici samo ob sebi umevna zahteva. Najmanj se goji v Churu (le v realki), najbolj v Bernu (kjer skoraj nadomestuje latinščino). V Luganu se uči na gimnaziji francoščina, na liceju pa ne več; nemščina se ne poučuje. Kot fakultativen predmet je marsikje na programu angleščina ali italijanščina.

Ostali predmeti (zgodovina, zemljepis, matematika, prirodopis, fizika, kemija) se uče v običajnem obsegu, le da se posveča realnim panogam več časa in truda kot drugod, v kolikor tvorijo namreč podlago za medicinski študij; predvsem vpliva tu namreč zvezni minimalni program. Nekateri trdijo, da gre ta prirodoslovni pouk kot strokovna predpriprava za medicino predaleč.

Pri realkah odpadejo seveda klasični jeziki, na njih mesto pa stopi obširnejši in temeljitejši pouk v realijah (matematika, opisna in praktična geometrija, geometrijsko in umetno risanje) in ponekod angleščina (razen na 3 zavodih). V ostalih predmetih se zahteva pri maturi isto kot pri gimnazijah, če se oziramo seveda le na one zavode, ki imajo tozadevne pogodbe s politehniko (v 16 kantonih; v 6 krajih še ne). Sicer pa se tudi zrelostni izpiti vrše na razne načine.

V vseh srednjih šolah se poučuje petje (glasba) in telovadba (borenje).

Šolnina je različna (povprečno 50 fr.), delna je v 5 kantonih (za tujce), v 5 kantonih je sploh ni.

L. 1924. je bilo:

nižjih in okrajnih srednjih šol 86 z 7242 učenci in 4083 učenkami
Pri popolnih je bilo:

progimnazij	19	„	1648	„	„	1003	„
lit. (hum.) gimn.	61	„	5217	„	„	814	„
realnih oddelkov	54	„	4831	„	„	600	„
ind. in tehn. odd.	14	„	161	„	„	9	„
trg. odd.	27	„	1884	„	„	1258	„
ped. odd.	20	„	424	„	„	434	„
splošnih odd.	27	„	—	„	„	2201	„
Skupaj vseh	306	z	21.307	učenci	in	10.402	učenkami.

L. 1929 je bilo:

nižjih in okrajnih srednjih šol 98 z 8347 učenci in 4781 učenkami.
Pri popolnih je bilo:

progimnazij	34	„	4284	„	„	872	„
lit. (hum.) gimn.	40	„	4319	„	„	689	„
realnih gimn.	19	„	1182	„	„	751	„
realk	30	„	2378	„	„	91	„
trg. odd.	29	„	1716	„	„	1171	„
ped. odd.	19	„	267	„	„	673	„
sploš. odd.	27	„	—	„	„	1750	„
Skupaj vseh	296	z	20.493	učenci	in	9778	učenkami.

V primeri z 1924 se kaže torej — slično kot pri sekundarnih šolah — malo nazadovanje, ki se razloži iz večjega obiska poklicnih šol. Narastlo je število pri nižjih in posebno pri progimnazijah, padanje je vidno pri lit. gimnazijah, pa tudi pri realnih in realkah, drugače pa se tu še vrši pregrupacija tipov oz. oddelkov.

Učnih moči je bilo l. 1929:

	na nižjih	500 moških,	55 ženskih,	130 pomožnih
na progimnazijah	206	"	62	97
na literarnih	739	"	96	190
na realnih gimn.	133	"	24	32
na realkah	188	"	—	34
na trg. odd.	143	"	26	60
na ped. odd.	32	"	28	28
na sploš. odd.	5	"	13	1
Skupaj	1946	moških,	304 ženskih,	472 pomožnih.

Učiteljišča.

Za učitelje pripravnike imajo v Švici dve vrsti zavodov: samostojna učiteljišča in pedagoške oddelke srednjih šol (gimnazij, kantonskih šol i. dr.). Na slednjih imajo učiteljiščniki skupen znanstveni pouk z ostalimi učenci.

Učiteljišča so dvojna: za moške in za ženske. Ženska učiteljišča so navadno samostojni oddelki višjih dekljskih šol. — Učiteljišča so deloma državna, deloma mestna (občinska), deloma privatna. V kantonu Baselstadt se zahteva od učiteljskih pripravnikov srednješolska matura; potem se vpišejo na univerzo in obiskujejo ondi pedagoške strokovne kurze.

Za vstop v učiteljišče zahtevajo navadno po primarni še dovršitev sekundarne šole, t. j. skupaj 8 let in starost vsaj 15 ali 16 let. Nadaljnja doba traja različno dolgo (3—4 leta, pa tudi 5—5½). V splošnem se stremi po povečanju strokovne izobrazbe (podaljšanje učne dobbe, šolanje na pedagoških institutih).¹ Kandidati se uče med drugim 3 deželnih jezikov. Učne moči na učiteljiščih so profesorji, ki so dovršili študije na univerzi ali na specialnih oddelkih kantonskih šol. Absolventi učiteljišč z ljudskošolskim učnim spričevalom (Primarlehrerpatent) se lahko vpišejo na vseh švicarskih univerzah.

Pred vstopom v službo morajo napraviti kandidati kantonski (teoretičen in praktičen) usposobljenostni izpit, ki je v raznih kantonih različno organiziran. Tu še ni prodrla zahteva po zveznem izpitu, ki bi omogočal učiteljem svobodno nameščenje po vsej Švici.

Nadaljnjo izobraževanje učiteljstva pospešujejo posebni tečaji na dveh vseučiliščih. Šolo za sekundarne učitelje ima poleg drugih oddelkov tudi kantonska šola v St. Gallenu.

Učiteljice za ženska ročna dela se šolajo deloma na učiteljiščih, deloma v posebnih kurzih. Sedaj se dela na tem, da se ustanove za učne moči na rokotvornih, nadaljevalnih in gospodinjstskih šolah posebni zavodi. Pedagoških muzejev je 6 (Curih, Bern, Fribourg, Lausanne, Neuchâtel, Luzern).

Švica ima danes dovolj učiteljišč, saj je že pred 100 leti njih število hitro narastlo. Samostojnih javnih zavodov je 24, 19 pa je pedagoških sekcij na srednjih šolah. Prve poseča 917 učencev in 650 učenk, vseh (javnih) učiteljiščnikov je pa 2507, za 220 več kot l. 1924. Med javnimi zavodi je precejšnje število mestnih. Učnih moči je na samostojnih 289. Zraven je treba prišteti še 25 privatnih zavodov. Izmed teh jih nadomešča 5 javne, sicer pa odpade večina na ženska učiteljišča v zvezi z redovniškimi šolskimi zavodi.

Plača učitelja na osnovnih šolah z 12 leti službe znaša povprečno 5000 fr., na sekundarnih pa 6000 fr. — ne všteti stanovanja in kuriva, ki mu ga marsikje da ali plača občina.²

¹ Prim. »Neue Zürcher Zeitung« 15. V. 1931, dalje Dr. E. L. Bähler, Die Lehlerbildung in der Schweiz v citiranem »Archivu« let. 10., 1924 (izšel 1925).

² Prim. Archiv für das schweizerische Unterrichtswesen 1930, I. del, str. 22 ss.

Strokovne (poklicne in specialne) šole.

a) Trgovske šole.

V Švici kot važnem trgovskem križišču cvele trgovina že od nekdaj. Zato je tudi trgovsko šolstvo že dokaj staro: prva taka šola je bila že v 18. stol. v Curihu. Odkar je pozitivistično 19. stoletje potisnilo klasično smer šolstva v ozadje in so slednjič še zvezne oblasti začele to panogo izdatno podpirati, se je trgovska izobrazba silno razširila. Tako je bilo n. pr. l. 1892 šele 6 trgovskih šol s 407 učenci in 156.744 fr. izdatkov, l. 1918 pa jih je bilo že 40 s 4944 učenci in 2.933.136 fr. izdatkov; lahko rečemo, da se je trgovsko šolstvo v teh malo letih podesetorilo.

Osnovni trgovski pouk nudijo — tu nevšteti — nadaljevalni tečaji za vajence in nastavlence, ki jih organizirajo in vzdržujejo švicarsko trgovsko društvo in druge korporacije, kantoni ali občine. Tu se poučujejo predmeti trgovske stroke, trgovska tehnika in najbolj običajni jeziki.

Prave trgovske šole so lahko neodvisni zavodi (22 z 2362 učenci in 1612 učenkami) ali pa oddelki srednjih šol. Trgovskih in prometnih šol je sedaj 47 (polovico mešanih, ostale so enakomerno razdeljene na moške ali ženske). Učnih moči je na samostojnih 365. Za vstop se zahteva starost 14 oz. 15 let. Učna doba traja na nižji stopnji 5, na višji 3 leta. V 3 šolah je pouk brezplačen, drugod se zahteva šolnina v različni višini (do 400 fr.).

Učni zavodi so seveda zelo neenaki; tu so prirejeni bolj za splošno izobrazbo, tam bolj za tehniško usposobljenost. Ozirajo se še na krajevne potrebe: v Juri n. pr. na urarstvo, v St. Gallenu na vezenine.

Navadno se učijo dijaki poleg splošnih predmetov, vseh trgovskih ved in veščin 3—5 jezikov. V Lausanni in Neuchâtelu imajo te šole tudi oddelke za inozemce, tu in pa v Ženevi so v navadi tudi počitniški tečaji.

Na 11 trgovskih šolah veljajo diplomski izpiti za maturo in upravičujejo za vstop na univerzo ali trgovsko visoko šolo. To so višje trgovske šole v Baselu, Bernu, Bellinzoni, Curihu, Lausanni, Ženevi, St. Gallenu, Luzernu, Fribourgu, Neuchâtelu in Pruntrutu.

Tu naj omenimo poklicne 2-3letne upravne in železničarske šole (vstop s 14. ali 15. letom); je jih 10 in so lahko priključene trgovskim šolam kot šole za promet, tako v Bellinzoni, Fribourgu, Lausanni, Neuchâtelu in Oltenu, ali pa so samostojne (5: Biel, Curih, Luzern, St. Gallen, Ženeva).

Poštarske šole so ponekod pri obrtnih (Curih) ali tehniških (Biel).

Vseh v to stroko spadajočih javnih zavodov (z nadaljevalnimi šolami vred) je 203, a k temu pride še 7 trgovskih oddelkov na univerzah in samostojna trgovska šola v St. Gallenu.

b) Obrtne in industrijske šole.

Švica si mora večino sirovin nabavljati iz tujine. Zato more uspevati le industrija z dovršeno izdelavo v nekih panogah, za katere je treba prav specialne izvežbanosti in temeljitega poznanja možne donosnosti. Tako slovi Švica danes po svojem urarstvu, po vezeninah, tkaninah in finih mehaniških izdelkih po vsem svetu. K temu so mnogo pripomogle razne strokovne šole. Veliko zaslug ima Zveza, ki jih po l. 1885 krepko podpira. Leta 1912 je bilo že 396 takih zavodov, ki so zahtevali v zveznem odn. v kantonskih in občinskih proračunih vsoto 5.097.914 frankov.

Najnižjo stopnjo obrtne izobrazbe širijo dopolnilni tečaji za vajence z vrsto predavanj; vrše se včasih na obrtnih šolah, včasih pa samostojno. Stroške nosijo kantoni in občine.

Obrtne šole so mnogovrstne. Kot primer zelo razširjenega tipa naj služi obrtna šola v Winterthuru. Ta obsega a) obligatne tečaje za vajence (risanje,

nemščina, računstvo, knjigovodstvo), b) praktične tečaje za vse vrste poklicev, c) fakultativne tečaje (francoščina, angleščina, italijanščina, dopisovanje, algebra, geometrija, državljanski pouk, lepopisje), razdeljene na 40 ur v letu.

Tečaji se vrše tu podnevi, tam zvečer in so za vajence brezplačni, ostali pa plačajo določeno učnino. Priključene so jim ponekod še gospodinske šole (Curih), oddelki za rokodelce (Curih, Bern), pedagoški tečaji (Bern) itd. Med vsemi je kakih 8 obrtnih šol v važnejših mestih in industrijskih središčih res prvovrstnih s 4663 učenci in 212 učenkami pa 255 učnimi močmi.

Umetnobrtnih šol je 6 s 355 učenci in 118 učenkami ter 32 učnimi močmi (Curih, Luzern, Neuchâtel, Ženeva i. dr.).

Švicarska posebnost so šole, nazvane »Technicum« (7: Winterthur, Biel, Burgdorf, Fribourg, La Chaux-de-Fonds, Le Locle, Ženeva). To je najnovejša in najpopolnejša vrsta umetniških in obrtnih šol. Učencev imajo 1512, učenk pa 120; učnih moči je 146. Sprejemajo pa absolvente sekundarnih šol. Obsegajo 4—6 semestrov z 41 učnimi tedni na leto. Imajo oddelke za gradbo, mehaniko, elektrotehniko, kemijo, umetno obrt, geometrijo, železniške zgradbe, trgovstvo, jezike. V Le Loclu se peča tako srednja tehniška šola predvsem z urarstvom.

Mimo teh splošnih šol ima Švica dosti specialnih šol za razne industrijske panoge, tako za urarstvo (9, večino v zapadni Švici, kot v Ženevi, Neuchâtelu, La Chaux-de-Fonds, Le Loclu, Biennu), šole za mehaniko ozir. kovinarstvo (12: Winterthur, Lausanne, Couvet i. dr.), tkalske šole (5: Curih — za svilo, Teufen, Wattwil), šole za vezenje v St. Gallenu, za keramiko (5, n. pr. Steffisburg, Chavannes-Renens), rezbarske (2, n. pr. Brienz), konditorske (Curih, Bern), knjigoveško-pozlatarske (Bern), gostilničarske (Cour pri Lausanni, Luzern) itd.

Od Zveze podpiranih strokovnih šol je 66, šol z muzeji in zbirkami 18, vseh s 362 nadaljevalnimi in zavodi za abnormalne vred 450.

Za umetnostni pouk je v Švici dobro poskrbljeno. Poleg že omenjenih obrtnih šol, ki bolj ali manj upoštevajo i to stran, je zlasti znana umetniška šola v Ženevi. Osem večjih mest ima lepe galerije slik in muzeje. Leta 1918 so našli v Švici 650 poklicnih slikarjev in kiparjev. V 12 krajih obstoje javne (mestne) in privatne glasbene šole, konservatoriji ozir. akademije z 2857 gojenci in 2386 gojenkami ter 334 učnimi močmi. Znan je Jacques-Dalcrozejev inštitut za ritmično telovadbo v Ženevi.

c) Kmetijske šole.

Švica ima 74,8% donosne zemlje in 41,3% prebivalstva se bavi s kmetijstvom. Kljub ne ravno ugodnim predpogojem sta danes švicarsko poljedelstvo in živinoreja znana kot jako napredna. Precej zaslug imajo pri tem kmetijske šole. Prvo je ustanovil že pedagog Fellenberg leta 1804 v Hofwilu. Sedaj pa sodelujejo pri skrbi za to panogo šolstva vsi merodajni činitelji, kantoni, občine, zadruge in pa Zveza sama (s preskuševališči, tečaji, podporami i. dr.).

Točasno ima Švica 4 dveletne teoretično-praktične poljedelske šole s 192 učenci in ca 30 kmetijskih šol s 1714 učenci; slednje obsegajo po dva zimska semestra (in se imenujejo tudi zimske). V prvem se poučuje teorija, v drugem praksa. Učitelji (332) so diplomirani absolventi zvezne politehnike in pa pomožne moči. Učence sprejemajo s 17 leti, le v vrtnarsko šolo v La Châteline ž s 15 leti. Vseh vrtnarskih (sadjarskih, vinarskih) šol ni več kot 3 s 108 učenci (n. pr. Öschberg-Bern). Mlekarske šole so 3 in imajo 134 učencev: Rütli (Bern), Grangeneuve (Fribourg) in Moudon (Vaud). Kmetijskih nadaljevalnih šol je 208.

Od učnih stroškov za poljedelske in kmetijske šole krije polovico Zveza.

č) Gospodinske, socialne in druge ženske šole.

Kar se tiče ženske strokovne izobrazbe, je poskrbljeno zanjo na vseh stopnjah.

V osnovnih in sekundarnih šolah je vzgoja, vsaj v mestih, navadno ločena in se učenke povsod uvajajo polagoma v ženska ročna dela. V raznih dekliških šolah, institutih itd. goje poleg običajnih predmetov seveda še posebej ženska ročna dela in gospodinjstvo. Na srednji stopnji imajo deklice lastne zavode ali pa se šolajo na deških gimnazijah. Najrajše obiskujejo trgovske oddelke in šole, ki se jim najbolj prilegajo, pa tudi učiteljišča; tudi ta so tu pa tam mešana.

A tudi samostojnih šol za ženske poklice, za strokovne učiteljice in za gospodinjstvo je lepo število. Imenujmo jih le par: strokovna šola za damsko krojaštvo in šivanje perila v Curihu, krojna šola v Lausanni, šola za ročno vezenje v Appenzellu, kuharska in gospodinjška šola v St. Gallenu, Churu, Aarauu, učiteljsko-gospodinjška šola v Fribourgu itd. Šole za ženska dela so n. pr. v Bernu, Luzernu, Baselu, St. Gallenu, Churu, La Chaux-de-Fonds i. dr. Imajo celo posebne socialne (karitativne) šole v Curihu (Soziale Frauenschule), Luzernu (Kath. Sozial-charitative Frauenschule), Ženevi (École d'Etudes sociales pour Femmes) in slično visoko žensko šolo v Fribourgu (Institut cath. des Hautes Etudes pour Jeunes Filles).

Gospodinjskih tečajev na drugih šolah je 156, gospodinjskih šol 66 s 6506 učenkami in 403 učnimi močmi, šol za ženska dela 14 s 5002 udeleženkami in 163 učnimi močmi, ženske socialne šole so 4. Če prištejemo sem še 693 nadaljevalnih gospodinjskih tečajev, moramo reči, da se v Švici za žensko izobrazbo v gospodinjstvu i. dr. res mnogo stori.

Gospodinjstvo goje zelo tudi privatni zavodi.

(Dalje.)

Izobrazba naroda

Prvič pri pisatelju Podgoričanu.

Ivan Hribski.

Podgoričanove povesti vedno rad čitam. Priljubile so se mi že kot dijaku. So izvirne, vzete iz naroda in življenja. V njih odseva prava kmetska duša. Vrhu tega so pisane v pristno narodnem duhu in jeziku. Podgoričan pripoveduje in opisuje kratko, nazorno, živo. Originalne vaške tipe skoraj kar vidim pred seboj pri čitanju njegovih povesti. Tudi ljudstvo jih prav rado čita. V njegovem rojstnem kraju so posamezne številke Doma in sveta romale od hiše do hiše, kadar je bila v njem objavljena Podgoričanova povest.

Leta 1898. je izhajala v Domu in svetu povest »Iz našega kota«. Silno mi je ugajala; najbolj zato, ker se je spraval s to povestjo nad vaške oduhu in jih pokazal v pravi luči. Za kaj takega je pač treba poguma ubogemu vaškemu učitelju. Iz skušenj vemo, da je zlasti za učitelja prav nevarno drezati v taka vaška sršenova gnezda. — Bog ne daj, da bi jih kdo motil v njihovih poslih. Se prezirati jih ne smeš, če hočeš imeti mir pred njimi in pa službo v kraju. Podgoričan pa je imel izreden pogum. Zavedal se je tedanje krajevné definitivnosti, ki je prvi pogoj za učiteljsko udejstvovanje med ljudstvom. Kjer te ni, tam rodijo razmere Cankarjeve Komarje z vso potrebno snovjo za drame in komedije.

Imenovana povest mi je bila tudi radi tega všeč, ker v nji nastopa med drugim vaški učitelj Koren, t. j. Podgoričan, pisatelj sam. Izredno zanimivo pripoveduje, kako je ustanavljal posojilnico in zadrugo. Na posojilnični ustanovni shod je povabil učenega gospoda iz Ljubljane, zavedajoč se menda latinskega reka: nemo propheta in patria sua. Služil je namreč Podgoričan tedaj v svojem rojstnem kraju. Oglasil pa se je le k besedi, ko je glavni govornik končal svoj govor. Govoril je: Možje! Znamenit in vesel je današnji dan. Postavili smo si trden temelj, na katerem si hočemo postaviti mogočno zgradbo gospodarske

zveze za svoj duševni in gmotni napredek. Cesar ne more posameznik, storimo združeni. Jarem, ki nas žuli, moramo streti, verige, ki nas oklepajo, moramo razbiti. Na zemlji naših otrok hočemo biti svobodni gospodarji. Delati hočemo sebi in svojim otrokom! Gotovo dočakoma veselejših dni in dosežemo blagostanje, samo složni bodimo in trdni! Grožnje naših izkoriščevalcev naj vas ne preplašijo! Zmagati mora naša trdna volja in naš razum! Naprej po tej poti. Poštenost naj bo naš ščit, previdnost in ljubezen naše orodje. Tako je tedaj skoraj pred štiridesetimi leti že pričel vaški učitelj reševati ljudstvo iz krempljev tedanjih vaških pijavk. V mojih očeh je bil junak. Kar ponosen sem bil nanj, ker je bil pisatelj in organizator — učitelj, list naše gore. Prav rad bi ga bil osebno spoznal. Je že tako, da priljubljene pisatelje želimo spoznati osebno. Pa še nekaj me je vleklo k Podgoričanu. Tiste čase se je bilo razdelilo učiteljstvo v dva tabora. Eni so ostali v Zavezi, drugi so šli v Zvezo. Prvo je vodil L. J., drugo F. J. — Podgoričan. Prvega sem sicer oddaleč že poznal osebno, Podgoričana pa le po njegovih spisih, osebno še ne. Ker neorganiziran divjak nisem hotel ostati več, se mi je bilo odločiti za eno ali drugo smer. Srce in prepričanje me je res vleklo bolj v Zvezo, toda tedaj še nisem imel prav izčiščenih pojmov. Zdelo se mi je, da Zveza ne brani dovolj energično stanu in šole, na katere so tedaj letele pogosto pšice iz naših listov. Nasprotno pa je liberalna javnost kadila in se laskala učiteljstvu. Za mladega učitelja v resnici velika omama.

Ko sem se vračal s prve službe domov na prve letne šolske počitnice, se mi je ponudila prilika, seznaniti se s Podgoričanom. Vozil sem se iz Kočevja. V Ribnici zagledam na peronu svojega sošolca Janeza P. Vstopil je v moj voz. Leto dni se nisva videla. Polne koše izkušenj in doživljajev sva si pripovedovala iz prvoletnega službenega življenja. Janez je tedaj služboval s Podgoričanom na isti šoli. Ko sem mu povedal, da nameravam Podgoričana obiskati, da se ž njim osebno spoznam in pogovorim, me je Janez povabil, naj grem najprej ž njim na njegov dom, nato pa pojde on z mano k Podgoričanu. V Rtneku, tako je pisal ta kraj pokojni prelat Lesar, sva izstopila in se napotila na V. P. Tu sva si najprej ogledala novo, v Jožefu posvečeno cerkev. Po okrepčilu pri Janezovih starših, sva jo mahnila čez Malo goro v Dobropoljsko kotlino. Z Male gore sva imela prav lep razgled. Na južni strani sva opazovala ribniško dolino, na severni sva videla gore Mokric, Kurešček, Sv. Ahac, na vzhodni pa sva videla Suho Krajino s Hinjami na koncu. V dobrih 2 urah sva bila v Podgorici. Med potjo bi bil že od Janeza rad zvedel, kako na primer misli Podgoričan o tem in onem, česar pa od njega zvedeti nisem mogel. Odgovarjal mi je: To ti bo že Podgoričan pojasnil. Ko sva prešla lepa žitna polja, se ustaviva pred majhno, vili podobno hišo. Janez mi pravi: Zdaj si pa le oglej to Podgoričanovo vilo, ki mu jo nasprotniki tako zavidajo in očitajo. Vstopiva vanjo. Lepa idila se mi pojavi pred očmi. Za mizo sedi mlad mož z otročičkom v naročju, koncem mize mlada gospa. Pred obema na mizi pa je ležala neka literarna revija. Ko Podgoričan odda otroka gospej, me Janez predstavi in mu pove, kaj me je privedlo k njemu. Podgoričan se malo dobrohotno namuzne, poda mi roko, rekoč: Jaz sem France in ti Ivan. Prvo presenečenje. Predstavljal sem si ga kot resnega moža, s katerim se bržkone ne more kar tako po domače razpravljati, zlasti še, ker je 12 let starejši od mene in že znana osebnost. Na tako domačnost do tedaj še nisem bil naletel pri nobenem količjak starejšem tovarišu. Ko nam je ljubezniva gospa soproga prinesla jedi in pijače, sem bil že v zadregi, kako bi spravil na dan, kar me je težilo. Opogumi me pa Podgoričan sam, rekoč: Kar prijateljsko in odkrito na dan z vsem, o čemer misliš, da ni prav v naših vrstah. Tako opogumljen pričnem: Naši politični listi le preradi prinašajo pavšalne, neopravičene napade na stan in šolo. Za vse mogoče in nemogoče nedostatke in pregreške v vzgoji šolske mladine je le šola kriva in učiteljstvo. Šole splošno podcenjujejo, stan pa ponižujejo. Da bi pa kaj storili za povzdigo šolstva, da bi na primer poskrbeli za

boljši šolski obisk, za nabavo učil, za razširjenje šol, se seveda niti ne zganejo. Zdi se mi, da stavijo skoraj rajši ovire, kot bi jih odstranjevali. In to mene ki nekaj držim na stan in šolo, boli. Kar odleglo mi je, ko sem to izgovoril. Podgoričan: Vidim, da imaš mehko, sicer pošteno, vendar nekritično dušo. V učiteljskem okolju, v katerem si to leto bil, poslušal si le en zvon. Pa še ta ni bil iz visokega zvonika. Za vselej si zapomni: Da se resnica prav spozna, čuti se mora oba zvona. Zato sem ravno prišel k tebi, ga prekinem. On nadaljuje: Ne zameri, če ti bom odkrito govoril. Jaz: Clara pacta, boni amici. Pogoričan: Ti si preveč stanovsko egoističen. Kaj pa drugi stanovi, ali ti niso? ga vprašam, Podgoričan: Gotovo. In to je do neke mere celo prav in tudi potrebno. Višje pa mora biti vsem stanovom socialno spoznanje in načelo, da so vsi stanovi drug drugemu potrebni. In popolnoma napačno je, dvigati katerikoli stan nad drugega. Vsak ima svoje določene funkcije, ki morajo služiti v prvi vrsti splošnosti, v drugi vrsti stanu kot takemu in nazadnje posameznikom v stanu. Tega tudi jaz ne zanikam, ga zopet prekinem in nadaljujem: Brez izobrazbe in kulture, ki jo učiteljstvo zanaša med narod, se nikdar ne bomo dvignili tako visoko. Mi smo pionirji prosvete in zato zaslužimo spoštovanje in upoštevanje. Podgoričan: Le nikar si ne domišljaj, da si ti, hočem reči, da je učitelj edini kulturni faktor. Poleg šole imamo še druge kulturne činitelje, kakor cerkev, družbo, različne oblastne uprave in naprave, organizacije itd. Šola v sedanji obliki še tudi ni popolna. Manjka ji organske spopolnitve navzgor. Po končani ljudski šoli bi morali imeti nadaljevalnice, t. j. gospodarske in gospodinske tečaje, če že ne šole. Dokler pa tega ni, ustanavljajmo izobraževalna društva. Vidim, da globoko pojmuješ šolo, odgovoril mi pa le še nisi, zakaj se vendar v naših listih šola tolikokrat neopravičeno napada? Podgoričan: Neopravičeno izpade na šole, obsojam tudi jaz. Pošteno kritiko pa imam rad, ker je potrebna. Pomisliti moramo tudi, da niso šole radi nas, ampak mi smo tu radi šol. Le postavimo se na stališče očeta, čigar otrok je. Vsekakor imajo starši pri šoli tudi nekaj pravic in se po mojem mnenju smejo zateči tudi v javnost, če opazijo, da ni v šoli glede vzgoje ali pouka kaj v redu. Sicer pa bi bilo zelo umestno, da bi se učiteljstvo s starši združilo v nerazdružljive zveze. Iz krajev, kjer živi in dela učitelj v harmoniji s starši, od tam ni izpadov na učiteljski stan in šolo. Jaz pa mislim, da je iz vrst staršev prav malo dopisov, mu pristavim. On: Ne zanikam niti te misli in vem, kam meriš. Vprašam pa te, če si zaveden katoličan? Brez dvoma, mu odgovorim. Kot tak tedaj tudi tem ne moreš osporavati pravice in dolžnosti, ki jo imajo do vzgoje mladine. Lahko pa, da se dogajajo taktične pogoške in zmote. Vsi smo ljudje in zato vsi zmotljivi. Kaj pa praviš na brezbriznost, ki jo opazujemo v zadevi šolskega obiska, v preskrbi učil itd. Na ta očitek me Podgoričan najprej vpraša: Kaj si ti imel slab šolski obisk? Ne, mu odgovorim. O tem pa tožijo drugi. Podgoričan: Kakršen je učitelj, tak obisk ima. Dobri učitelji imajo vedno lep obisk in tudi šolo preskrbljeno z učili. In, da se šole ne razširjajo, kaj praviš na to? To pa je stvar šolskih oblasti, pri katerih pa mi sedaj nimamo nobene besede. Janez rečem ti, le v delu in zopet le v delu v šoli in izven šole je naš podvig. Kako boš delal, ker niti ne veš, boš li jutri še v kraju. Jaz nisem še stalen. Uredite predpogoje; dajte učiteljstvu svobodo, preskrbite mu stanovanja, da ne bo vezano na vaše magnate. Tudi to je zadeva šol. oblasti. S tem sem bil končno ugnan. Ko mi je razkazal svojo malo posestnico, sta me spremljala v bližnjo farno vas. Med potjo smo se ustavili pri drevesnici kmetijske podružnice; eno prvih Podgoričanovih ustanov. Razkazal mi je dalje posojilniške prostore Reifeiznovke, ki je istotako njegovo delo. Iz posojilnice smo odšli v kmetijsko zadrugo, ki je nastanjena v enonadstropnem poslopju. V njem je konzum, ki regulira tržne cene in tako onemogoča izmozgavanje ljudstva po brezvestnih trgovcih. Ogledal sem si tudi skladišče za odvišne poljske pridelke, ki jih kmet vnovčuje brez prekupčevalcev. Končno smo vstopili

še v mlekarno, ki je bila tiste čase popolnoma nov vir za kmetove dohodke. Prej sem cenil Podgoričana le kot pisatelja, sedaj sem ga občudoval kot organizatorja. Sošolca Janeza pa sem vprašal, česa se bo vendar on lotil, ko je že vse tu? Mesto njega odgovori Podgoričan: Drevesnico je že prevzel, ustanavlja pa še gasilsko društvo in še izobraževalno društvo moramo poživiti, ker je nekoliko zaspalo. Tako tedaj Ivan, glej, da boš tudi ti kaj ustvaril v življenju. Nisi brez idealov. Veseli me, da prideš v našo sosesčino. Če ti je prav, te peljeva še danes predstaviti tvoji novi nevesti, to je spremiva te v tvoj novi službeni kraj, ki je oddaljen od tu tri ure hoda, z vozom pa bomo tam v dobri uri. Napregli smo in pognali. Med potjo sem se od srca smejal Podgoričanovim prigodbicam. Pravil je, kako je potegnil Štempiharja in učiteljico Franco. Štempihar je bil silno užaljen, ker ga je bil Podgoričan ozrcalil v povesti. Ob času sv. misijona se je hotel Podgoričan spraviti ž njim. Šel ga je prosit odpuščenja. Štempihar je zahteval vso spravo, da naj vse, kar v povesti cika nanj, javno prekliče. Mislil je na časopisje, izrekel pa tega ni. Podgoričan pa spiše preklic, ga da občinskemu slugi in ta prebere oklic pred cerkvijo. Zdaj šele so ljudje segali po Domu in svetu, v katerem je bila tista povest. Učiteljica Franca je kaj rada zabavljala čez kmete. Podgoričanu to ni bilo všeč. Ko jo je zopet nekoč med odmorom slišal, da zabavlja po svoji navadi, jo pokliče k oknu in ji pokaže na oddaljeni hrib z vprašanjem, če ve za ime vasi, ki je tam pod hribom. Po dveh dneh premišljevanja je prišla k spoznanju, da je bil v tisti vasi pod hribom rojen njen stari oče. Ozdravljena je bila. In še več podobnih nama je razdril, žal, da sem jih pozabil. Privozivši v dolino pred mojim novim službenim krajem, mi pokaže: Glej, tam na tem koncu doline je kmet, ki mu pravijo Štefin, tam na drugem koncu pa je drugi kmet, temu pa pravijo Jerin. Dolince zmerjajo: Od Štefina do Jerina je mišja dolina. Po teh hribih pa so bili smolarji doma. Niso bili napačni, vendar jim kaj takega ne povej! Tu nad to mišjo dolino bo tedaj odslej tvoje polje.

Kadar pa te bo še kaj morilo, se le oglasi pri meni. Med vaščani pa je šlo: Nemara ne bo slab; pripeljal ga nam je Podgoričan. (Dalje).

Nekaj velikih jubilejev iz zadnjega časa.

F. Lužar.

1. Virgil.

Velik pesnik iz starega Rima. Rodil se je dne 15. oktobra 70 pred Kr. v selu Andesu pri Mantovi, v dolini Pad, v severni Italiji. Njegovo pravo ime je Publius Vergilius Maro. Najmlajša leta je preživel na deželi ter je v sosedni Cremoni tudi obiskoval šolo. Višji pouk je dobil v Milanu in Rimu. Bil je zelo bistroumen in se popolnoma posvetil filozofiji in pesništvu. Ob pričetku Cezarjeve meščanske vojne je bil star 20 let.

V letu 39 je nastopil s knjigo »Bukoliko«, zbirko pastirskih pesmi (deset kratkih spevov, ki jih imenujejo tudi »ekloge«). Deset let pozneje je izdal »Georgiko«, učno knjigo o kmetijstvu, ki obsega štiri knjige v verzih: o kmetijstvu, o čebelarstvu, o živinoreji in sadjarstvu. Na podlagi lastnih izkušenj daje v virtuozni formi praktične nauke za gospodarstvo.

V Rimu so takrat najbolj odločilni faktorji v državi videli veliko zanemarjenost kmetijstva, zato so želeli privlačnih in vzornih pesmi, da bi ljudstvo dobilo veselje in ljubezen za kmetijstvo — temu prvemu viru blagostanja. Izbrali so Virgila, ki je deloval na deželi in so ga že prej najbolj cenili zaradi njegovih verzov. Oktavijan sam mu je bil mecen in mu daroval krasno vilo v bližini Neaplja. Virgil je v »Georgiki« zaklical kmetom: »Ko bi kmetovalci sami vedeli, kako so srečni! Ali oni niso okusili življenja v mestu, kjer ni več miru,

ugodja in poštenja, kakor ga je še najti v selu — ker tu je pravica, ki je odšla z zemlje, vtisnila sled svojih poslednjih korakov.

Zadnje in glavno Virgilovo delo — zopet deset let po prejšnjem — je bil ep »Enejida«, knjiga v 12 spevih, ki opisuje čudovito pot božanstvenega begunca Eneja iz Troje v Italijo, kjer je ustanovil kraljestvo. S tem delom so dobili Rimljani svojega Homerja ter posebno utemeljitev slavnega rodu cesarja Avgusta. Tako je Virgil proslavil vladarsko hišo, ki mu je bila velika dobrotnica. Knjigo je sicer dokončal in jo je hotel še izpopolniti s popotovanjem po Grškem. Toda ob povratku je na poti zbolel in umrl v Brundiziju dne 21. septembra 19 pred Kr.

V grob so položili pesnika »pluga in meča« v okolici Neaplja, kjer je najrajše prebival in dobičkal pobudo za svoje najlepše pesnitve. Nagrobnik ima napis: »Mantova me je rodila, Kalabrija ugasnila življenje, Neapelj me drži mrtvega — opeval sem pašnike, polja in junake.«

V srednjem veku so Virgila neznansko cenili kot globokega poznavalca narave, razne pravljice so bile v njem razširjene in imeli so ga celo kot nekdanjega napovedovalca Mesije. Virgila je imel Dante za vzornika v največji pesnitvi srednjega veka »Nebeška komedija« in ga tudi vprizoril, da ima čast voditi pesnika po »Peklu« in »Vica«.

Slavni italijanski pesnik Petrarka iz 14. stoletja — vzor našega Prešerna — je vse življenje izredno cenil Virgila. Mlademu Petrarki, ki je z večjim veseljem študiral antično poezijo kakor jus, je zato strogi oče sežgal vse redke knjige. Na jok in prošnjo je vrnil sinu Virgila. Petrarka se od njega ni več ločil, dokler mu ni bila knjiga v starosti ukradena. Ta posebno dragoceni izvod z mojsterskimi slikami je pozneje dobil v roke Napoleon. Sedaj je znamenitost ambrozianske biblioteke v Milanu. Dodana je še študija o Virgilu od sedanjega papeža Pija XI., ki je bil nekoč predsednik te knjižnice.

Danes je ugotovljeno, da omenjeni nagrobnik (pri jami Posilipo) ne kaže pravega groba, ter je ta nekje ob cesti na Puteoli, a pustili so, da ostane pri ljudskem mnenju. V Neaplju mu je Italija na dan 15. oktobra 1930 — ob 2000letnici rojstva — priredila veliko slavlje in spomnil se ga je vesoljni svet.¹

2. Sveti Avguštin.

Pravo ime je Augustinus Aurelius. Zanj se je obhajala 1500 letnica smrti. Pač tudi tu velika redkost, da se ozira ves svet na jubilaranta iz tako davnih časov. Rodil se je dne 13. novembra 353 v Tagaste (Numidija v Afriki), umrl pa dne 28. avgusta 430 v mestu Hippo pri obleganju Vandalov.

Prej sem že omenil, da so v Rimu za časa Virgila iskali vzore dela in junaštva, kakor so jih imeli Grki. Nastopil je pa kmalu drug vzor, to je bil Kristus in s tem nastal svetovni prevrat iz poganstva v krščanstvo. V 4. stoletju je bil že velik razmah Kristusove cerkve izven Rima. Tako v Kartagini, kjer je živela kristjana Monika, mati Avgušтина. Materi se je po velikem trudu in molitvah posrečilo pridobiti lahkomisljenega sina za krščanstvo in ta trud je bil obilno in slavno poplačan, zakaj sin je postal velik učenjak v katoliški cerkvi.

Avguštin je z izrednim vplivom vodil dogmatične prilike in ga imenujejo največjega cerkvenega učitelja. Izmed mnogih njegovih spisov sta najbolj važni deli »De civitate Dei« in »Confessiones«. Prvo veliko delo predstavlja »božjo državo«. Tu utemeljuje, da je država nujsnost, ki jo hoče božja previdnost. Tudi pravi: »Človeka nagibajo zakoni njegove narave, da išče družbo in mir z ljudmi, in sicer kolikor mogoče z vsemi. Za javno oblast, ki

¹ Od Virgilovih del imamo Slovenci star prevod »Georgike«. J. Šubica v Janežičevem Cvetju iz domačih in tujih logov, Celovec 1863. Hrvati imajo vsa dela v odličnem Maretičevem prevodu.

mora biti za ohranitev miru, je potrebna pravica. Namen države je mir in splošna blaginja.« Avguštin spada med največje glasnike miru in človeškega sožitja. — Drugo znamenito delo njegovo je »Izpovedi«, životopis, v katerem odkrito pripoveduje svoje življenje in spreobrnjenje. Glavna misel se opazuje v besedah na stvarnika: »V tvojo last si nas ustvaril, nemirno je naše srce, dokler ne počiva v tebi.« V knjigi je opisan vzor matere — vzgojiteljice. Sestavek o smrti matere Monike spada med najlepše v svetovnem slovstvu. — Vsi spisi sv. Avgušтина kažejo veliko bistrournost, globokost in moč izražanja, zato je imel čudovit vpliv na ves učeni svet v poznejših stoletjih.² Mimogrede navajam, da je tudi Avguštin cenil Virgila in po njem dokazoval resničnost krščanstva. Za vzgled Avguštinove miselnosti in sloga navajam iz »Izpovedi« (12. knjiga, 10 poglavje) odstavek na resnico:

»O resnica luč mojega srca, ne dovoli, da moja lastna tema k meni govori. K rečem, ki minejo, sem se napotil in po njih zatemnel, a tudi od tam sem te vzljubil. Motil sem se, a spominjal sem se tebe. Od daleč sem poslušal tvoj glas iz daljave, ki me je vabil k vrnitvi, a slišal sem ga komaj zaradi nemira in ropota. In sedaj se vračam utrujen in upehan k tvojemu življenjskemu viru. Nihče naj me ne ovira; iz tega hočem piti, da bom živel. Jaz nisem sam svoje življenje; ako sem živel iz sebe, sem bil sam sebi smrt; in v tebi živim vnovič. Reci ti k meni, govori ti k meni. Jaz sem verjel tvojim pisavam, a njene besede so tajinstvene.«

3. Devica orleanska.

Spomin 500 letnice njene smrti. Bilo je več drugih velikih jubilejev iz katerih je razvidno kakšen milje ali kašna sodobna družba je rodila svoje osebnosti, in sicer s posebnim poslanilstvom. Navajam samo še enega, ki velja osebnosti ženske, namreč *Devici orleanski*, francoski narodni mučenici. Francosko ime ji je Jeanne d' Arc. Rodila se je dne 6. januarja 1412 v vasi Domrémy-la-Pucelle, kot hčerka bogatih staršev.

Angleži so pod kraljem Henrikom V. in v zvezi z vojvodo Burgundskim obvladali polovico Francije. Na jugu Francije se je sicer še držal slabič dofén (pozneje francoski kralj Karl VII), a je prišel zaradi obleganja mesta Orleansa oktobra 1428 v hudo stisko. Tu je napovedala 17 letna mladenka Jeanne d' Arc, da ima nadnaravno višje poslanstvo za rešitev domovine. Res je dobila nalog, da stopi na čelo francoskih čet, oprosti mesto, doféna pa privede v Reims, da ga venčajo za kralja. V moški obleki, z mečem v roki in z belo zastavo, ozaljšano z lilijami je šla iz cerkve Fierbois in stopila z navdušenimi vojaki proti Orleansu. V več dneh se je posrečilo pregnati Angleže iz utrjenih postojank in prinesiti živež oblegancem. Francozi, ki se po dolgoletnih vojnah niso več mogli upirati Angležem, so postali pogumni in izkazovali Jeanne d' Arc versko češčenje.

Po oprostitvi Orleansa je zmagovala še na drugih krajih, da so Angleži kmalu izpraznili črto ob Loiri. Dne 17. julija leta 1429 je bil dofén venčan v Reimsu za kralja. Jeanne d' Arc je nadaljevala borbo za nadaljnjo odstranitev Angležev. Ker pa pozneje ni imela dosti pomoči, je bila naslednjega leta dne 23. maja pri Compiègnu ujeta in oddana burgundskemu vojvodi, a ta jo je izročil v decembru Angležem. Prišla je v Rouen pred sodišče, ki jo je obsodilo kot čarovnico in krivovernico na smrt in je dne 30. maja 1431 zgorela na grmadi. Na prošnjo staršev je dal Karl VII. proces l. 1450 revidirati ter je bila spoznana za nedolžno. Papež Leon XIII. jo je izklical za blaženo in papež Benedikt XV. jo je l. 1920 proglasil za svetnico.

² Glej članek dr. Jos. Hohnjeca »Sv. Avguštin in moderni človek« v »Času« 1930-31. zv. 1—2. Posebno spominsko knjigo o sv. Avguštinu je v tem času spisal univ. prof. Fr. Veber ter jo je izdala Jugoslovanska knjigarna v zbirki »Kosmos«.

O Devici orleanski je znana nemška drama od Fried. Schillerja: »Die Jungfrau von Orleans«. Njeno življenje je porabil za dramo tudi najslavnejši sedanji angleški pisatelj Bernard Shaw z naslovom »Sveta Ivana«.³ Iz te drame vidimo zajemljive prizore z vsemi zablodami one dobe in takratnih osebnosti. Bernard Shaw (izg. Šo) pravi: pol ure je bilo treba, da so jo sežgali, štiri stoletja pa, da so našli resnico o njej. Pri letošnji spominski svečanosti v Rouenu so na mestu, kjer je bila sežgana na grmadi in vržen njen pepel v vodo, belo oblečene deklice metale cvetlice v reko Seino. Navzoč je bil tudi zastopnik papeža.

Drama kaže, kako je Ivano vse zapustilo, ker so jo imeli za čarovnico, dasi je bila rešiteljica Francije. Ona je služila in se naslanjala samo na Boga. Med zagovori se čita: »Francija je sama, in Bog je sam; in kaj je moja osamelost pred osamelostjo moje domovine in mojega Boga? Zdaj vidim, da je Bogu samota moč: kaj bi bil on, če bi poslušal vaše zavidne malenkostne nasvete? V imenu Njegove moči pojdem pogumno naprej in naprej do smrti« (Str. 75).

V epilogu kaže dramatik, kako se je Ivana po smrti in po reviziji procesa prikazala vsem, ki so jo prvič sodili in drugim, ki so bili navzoči pri njeni obsodbi. »Moj meč bo še zmagoval: meč, ki ni vsekali nobene rane. Ljudje so uničili moje telo, ali v svoji duši sem videla Boga« (Str. 123). Proti nekemu vojaku obrnjena vpraša končno: »In ti, ki si mi edini zvest ostal? Kakšno tolažbo imaš za sveto Ivano?«

Vojak: No, kaj so vredni vsi skup, ti kralji in vojskovodje in škofje in sodniki in kar je še takih? Puste te lepo v jarku, da izkrvaviš. In nato — jih srečaš tam doli, pa naj se še tako veličijo. Jaz pravim, da imaš ti prav tako pravico do svojih nazorov, kakršno imajo oni do svojih, in nemara še večjo.

Ivana: O Bog, ki si ustvaril to prelepo zemljo, kedaj bo pripravljena sprejemati Tvoje svetnike? Kako dolgo, o Gospod, kako dolgo?

³ Poslovenil Oton Župančič in je izšla v »Slovenski matici« v Ljubljani l. 1928.

Književnost

Solski radio. V Ljubljani je bil dne 4. novembra t. l. slovesno odprt solski radio. Kako velikega pomena bo radio na šolskem polju, danes ne moremo presoditi. Vsa čast pa slov. učiteljstvu in merodajnim činiteljem, ki so omogočili, da bo sedaj tudi šolska mladina deležna visoke kulturne naprave. V splošnem imamo Slovenci danes že precej radijske literature, ki nas seznaja o radiotehnikah. Najobširnejše obdelava to stvarino praktično in teoretično prof. André-jeva knjiga: *Radio. Osnovni pojmi iz radiotehnike*, 214 slik, 244 strani in velja nevezana 60 Din, pol trdo 65 Din, vezano platno 75 Din. Založila Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani. 1927.

Delo je pisano poljudno. Vsak izobraženec jo bo razumel, ako jo bo počasi in premišljeno predelal. Snov je obdelana izčrpno in temeljito, znanstveno in poljudno, strokovno in pregledno. Kdor bo to delo vestno preštudiral, bo razumel o radiotehnikah veliko več, kot je amaterju treba vedeti. Da, znal si bo sam sestaviti svoj aparat, kar mu bo prihranilo mnogo izdatkov in mu dalo marsikatero veselo uro oddiha, da niti ne govorimo o fizikalnem znanju, ki si je bo pridobil ob študiju knjige in sestavljanju aparata.

40 let državne deške meščanske šole v Mariboru. 1891—1931. Uredil ravnatelj, Natisnila Mariborska tiskarna d. d. v Mariboru. — »Kronika« kaže razvoj šole iz prejšnje osemrazredne ljudske šole in prehod v vojna šolska leta pa do sedanjega časa. Članek »Štirje deceniji v številkah« navaja podrobnosti o številu učencev. V teku 40 let je bilo v to šolo vpisanih 12.234 učencev. V članku »Naša šolska delavnica« vidimo podrobnejši opis in načrt, kako je izredno opremljena za deška ročna dela v modernem zmislu in v skladu z zahtevami moderne šole. — Odlično delo je šola vršila pri Podmladku Rdečega križa. Vedno ji je dejansko pri srcu »Bodi v pomoč drugim!« Podmladkarji imajo svojo delavnico in so z raznimi izdelki mnogo pridobili. Denar zbirajo v razne svrhe, na primer za nakup zemljišča ob morju, za razne dobrodelne prireditve; nastopajo z orkestrom. Vsem učencem, ki se ne morejo udeležiti izletov, pomagajo drugi. Kjer je potrebno, se oglašijo: »Vsi pojdemo, vsi bomo pomagali.« Res lepa vzgojna vrednost dela. Za preizkušnjo v vezani in nevezani besedi so izdajali že lista »Tovariši« in »Iskra« in razmnoževali na šapirografu v kakih 50 ali 60 izvodih. Tu ni kaj posebnega dobička, a

budijo in urijo se duhovne sile. — Nadalje so v tej spominski knjižici še sestavki: Naši učenci vlagatelji v poštni hranilnici (naložena vsota 22.163 Din). Učne ekskurzije naše meščanske šole (kjer so izleti razporejeni z ozirom na učne predmete). Odkod so prišli in kam so šli učitelji tukajšnje šole od l. 1929 do danes, Učiteljski zbor, Seznam učencev, Zakaj v meščansko šolo. Za uvod člankov so postavljeni verzi »Na prevesu« od I. Mateliča. Na 55 straneh te pravilne in z mnogimi slikami opremljene knjižice je marsikaj vzpodbudnega za druge šole. F. L.

Umna reja kuncev. Spisala dr. Andrej Jenko in Alfonz Inkret. — 1931. Založila Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani. Cena 16 Din. — Na jesenski velesejmski razstavi je marsikateri obiskovalec obstal pri oddelku za umno rejo kuncev. In marsikateri je tudi odšel s čvrstim namenom, da se i sam posveti reji kuncev, zakaj reja teh živalic ima toliko mikavnih strani, da z najmanjšimi sredstvi omogoči človeku zares prijeten, koristen in izredno lep sport. Mnogi so tudi videli, da so svoje hlevčke oskrbovali napak, radi česar so doživljali razočaranja in morda celo opustili že začeto delo. Vsakemu pa, bodisi da se še ni bavil z rejo kuncev, bodisi da se je že kdaj bavil ali se morda še bavi z njo, vsakemu je bilo jasno, da potrebuje za ta sport kratkih, točnih in jasnih navodil. Tej potrebi v polni meri zadostuje knjižica, ki sta jo napisala naša priznana strokovnjaka o reji kuncev, dr. Andrej Jenko in pa učitelj Alfonz Inkret. Knjižica je pravkar izšla v založbi Jugoslovanske knjigarne v Ljubljani in vsebuje vse gradivo, ki more in mora zanimati ljubitelje reje kuncev. Najprej podaja Alfonz Inkret podroben opis divjega in domačega kunca, nato obravnava vse primere pasem in plemenskih vrst. Posebno poglavje posveča praktičnim vprašanjem vzreje domačega kunca, a posebno pozornost zasluži tudi poglavje o koristi, ki jo donša reja kuncev.

V drugem delu podaja dr. Jenko anatomijo kunca, nato piše o križanju — mendelizmu, naposled pa opisuje kunčje bolezni in njih zdravljenje, notranje in zunanje bolezni obravnava ločeno.

Knjižica, ki je dosti bogato opremljena s slikami, vsebuje toliko dobrega in reju kuncev neobhodno potrebne gradiva, da jo moramo biti zelo veseli, tem bolj, ker je vsa knjižica skoz in skoz praktična, strokovnjaško na višku in — kar je za kupca še važnejše: zelo poceni.

Misijonski koledar 1932. Trinaesti letnik. Izdaja misijonišče v Domžalah-Groblje.

Med drugimi poročili so članki: Luč v temini (Misijoni belih očetov v osrednji Afriki), Fr. Jereb C. M. — Miao — mali bonc, povest iz kitajske province Kiangsu. — Islam v severni Afriki, prof. dr. Lambert Ehrlich. — Dr. Sun, kitajski preobraževatelj, Janko Bele C. M. — Poglejte polja, J. Pavlin. — Kobilice sv. Janeza Krstnika. — Povodenj

na otoku Cawasiju na Oceaniji. — Za beatifikacijo škofa Barage. — Misijonski kongres v Ljubljani. — Poročilo iz Misijonišča. — Med članki in drugim gradivom je polno zajemljivih slik. — Cena koledarju je 10 Din.

Slovenska Šolska Matica učitelstvu! Odbor SSM se je odločil, da poviša članarino svojim publikacijam od 30 Din na 40 Din, ko še ni vedel, da bo tudi naše učitelstvo na svoji koži občutilo težkoče sedanjega gospodarskega položaja. Odločilno je bilo dejstvo, ki ga izražamo v trivijalnih besedah, da je za malo denarja malo godbe. Odbor bi rad naročnikom SSM poklanjal čim več knjig in čim boljših po vsebini in obliki, jezikovni in vnanji. A v to svrhu je najprej treba — boljših rokopisov. Ker pa je tudi spisovanje dobrih knjig delo, še prav naporno in večinoma drago delo, zato je i boljšega delavca s peresom treba boljše plačati. In tako za pot kvišku i SSM ne preostaja drugega negole »kvalitetno« delo ter temu primerni, se pravi da višji honorarij.

Sedanja »kriza« ni samo gospodarska, ampak globlja, vse do duhovnih temeljev človeškega bitja segajoča kriza. In čas bo prej ali slej pokazal, da k reševanju te krize nista v zadnji vrsti poklicana — učitelj in učiteljica, vsaj kolikor gre v današnjih težavah za krizo duš. Saj postaja vedno bolj očitno, da vzgojstveni problemi nikakor ne zadevajo zgolj šolskih in ukovnih vprašanj, ampak da je pedagogika kot praktično prizadevanje in kot znanstvena teorija docela »integralen« del v celotnem kulturnem življenju naroda ter se ne da trgati od te celote.

Uvažujoč prav to, preko vsakdanjih »pedagoško-didaktičnih« potreb v šolskem pomenu besede segajočo funkcijo učiteljskega delovanja se je odbor SSM odločil, da bi poleg drugega skozi nekaj let dajal učitelstvu tudi po eno knjigo o »življenju«, ki ga morata učitelj in učiteljica pač poznati, ako naj ga uspešno ravnata in oblikujeta. Kako neki bi druge zanesljivo vodil po raznih področjih življenja, ako ne vem za nujne zakonitosti, po katerih se to življenje odigrava? Letos je s tega vidika odbor SSM izbral knjigo v pomenu tehnike za današnjega človeka. In vrh tega je glede na pomen »življenjske« pedagogike SSM tudi razpisala tekmovalni problem »Kakšno vzgojo zahteva gospodarsko življenje od našega človeka?« ter določila v to svrhu troje nagrad (po 1500 Din, 1000 Din in 500 Din). Dokazovati potrebo omenjene knjige pa razpisa in še podobnih, ki naj slede, bi se pač reklo nositi vodo v Dravo in Savo.

Življenje zadnjih 30 let uči, da je med SSM pa učitelstvom medsebojno sožitje: brez učiteljstva, se pravi brez nalog, ki jih morata izvrševati učitelj in učiteljica, bi ne bilo SSM; in brez SSM bi utegnili učitelj in učiteljica čutiti, da jima nedostaja precej

trdne opore, zlasti v sedanjem, vsestranski tako do tal razrvanem življenju. Z enim izmed obeh partnerjev uspeva i drugi, pa tudi — propada...

A naše učiteljstvo je doslej v jako težkih položajih dokazovalo z dejanji, da mu je pred vsem drugim na srcu — »napredek in prosveta«. Odbor Slov. Šolske Matice.

Zapiski

RADIO — ZA ŠOLSKI POUK.

Šolska uprava v Bernu (Švica) je napravila lani od oktobra do decembra poskuse, če bi se obnesel pouk potom Radio - oddaje. Sodelovala je šolska oblast in učiteljstvo. Za udeležbo se je oglasilo 125 šolskih zavodov (osn. šol). Tedensko so oddajali dvakrat pouk iz teh-le predmetov: iz francoščine, angleščine, zemljepisja, naravoslovja, petja, nemščine. Odjemalci so nato dobili vprašalne pole, da povedo svojo sodbo o uspehih.

Kritiki so pohvalno omenjali, da se na ta način izpopolnjuje poučevanje na raznih poljih znanja, da dobiva učiteljstvo bogato pobudo, da se podpira pri učencih zmožnost izražanja, da se pospešuje koncentracija, zbujajo posebno zanimanje, da se privajajo učenci na drugo učno osebje i. dr.

Kot senčno stran so sprejemalci omenjali to-le:

Pri sprejemanju pouka po Radiju manjka osebnega stika z učenci; prav posebno se pogreša nazornost. Podana učna snov raztrga dnevni red in učne načrte. Radio-pouk se ne more ozirati na nivo posameznih šol (razredov); taka predavanja zahtevajo mnogo priprave, utrudljivo učinkujejo ter vzgajajo za površnost.

Kljub številnim ugovorom in uvaževanja vrednim protivnim razlogom — je glasovalo 86%, naj se s poukom potom Radio-oddaje postaje zopet prične. Veliko je namreč od tega, če je učitelj voljan in pripraven, da vse, kar je postaja nudila, z mladino predela in primerno izpopolni in »sfrizira«. A. Č.

Antialkoholna nastava u stručnim školama. Na molbu Saveza trezvene mladeži u Beogradu prilikom predaja rezolucija četvrtog jugoslovenskog kongresa trezvenosti u Beogradu, gospodin Ministar trgovine i industrije rešio je:

da svi školski lekari i dr. nastavnici u svakoj prilici predavajući svoj predmet moraju učenicima tumačiti principe borbe protiv alkoholizma i za trezvenost. Osobito će se ovo vršiti uz predmete higijene, poznavanja robe, narodne ekonomije i t. d., u koje antialkoholno pitanje zadire i sa čisto stručne strane.

Posle uvođenja antialkoholne nastave u rudarskim školama, ovo je drugi uspeh Saveza trezvene mladeži, koji sada nastoji da slične odredbe donese i Ministarstvo prosvete, kao i Ministarstvo poljoprivrede i voda.

Sem toga, preporučeno je svima školama da pomažu rad Kola trezvene mladeži u svojim školama. Sva obaveštenja o trezvenosti daje: Savez trezvene mladeži, Beograd, poštanski fah 138, ma na čiji zahtev. On isporučuje i sve trezvenjačke knjige in listove.

Rio de Janeiro. Naučni minister v Braziliji je predložil predsedniku republike spomenico, v kateri se odločno protivi zgolj svetnemu učnemu ustroju. Sklicuje se na izkušnje po drugih deželah, ki so bile tudi uvedle svetni šolski sistem, pa so ga kmalu zopet opustile. Sklicuje se dalje na dejstvo, da je skoraj vsa Brazilija katoliška in da druge države, ki nimajo take večine, vendarle zahtevajo verstveni pouk v šolah. Vsled tega je sklenila zvezna vlada, da je odslej krščanski nauk v državnih šolah dovoljen in da verstveni pouk in katehete cerkvena oblast nadzoruje. Hkrati se svetnemu učiteljstvu prepoveduje, da bi delali kakšne protiverske opazke ali dajali take izjave; tudi ne sme učni načrt ovirati izvrševanja verskih dolžnosti.

A. Č.

Nadaljevalne šole na Pruskem so močno razvite in večinoma dobro utemeljene. Vseh trgovskih, obrtnih in gospodarskih poklicnih šol je ondi 1871. Med temi zavodi jih je vpeljalo 394 tudi verski pouk, ne da bi bili gojenci siljeni hoditi

k predavanjem. 239.012 je vseh učencev; krščanskega nauka se je udeleževalo 138.271 učencev prostovoljno; v nekaterih mestih so prihajali vsi. Prusko ministrstvo za trgovino in obrt je ugotovilo, da se je uvedba verskega pouka jako dobro obnesla: mnogo nevarnosti za poštenost je bilo odstranjenih; nevarnosti, ki jih povzroča razrahljano družinsko življenje, pohujšljiv vpliv ulice, slovstveni kič, kino, pomanjkljive stanovanjske razmere, brezposelnost, slaba tovarišija. — Poročilo o teh šolah zatrjuje, da učenci pridno sodelujejo, da niso povzročili disciplinskih težav. A. Č.

Iz statistike v Jugoslaviji po ljudskem štetju dne 31. marca 1931:

Površina km² 248.665; prebivalstva 13.929.988; prirastek 16·23%, na 1 km² pride prebivalcev 56·02.

Beograd z Zemunom in Pančevem ima površine km² 242; prebivalcev 291 tisoč 738; prirastek 91·07%; na 1 km² odpade prebivalcev 1202·53.

Dravska banovina ima površine km² 15.036; prebivalcev 1.120.549; prirastek 82·411; v odstotkih 4·97; na 1 km² pride prebivalcev 65·12.

Bolj na gosto naseljeno prebivalstvo ima samo še Dunavska banovina, namreč na 1 km² 76·60.

K Dravski banovini je zopet prišla Bela Krajina. Srez Črnomelj šteje 16.742 prebivalcev, srez Metlika pa 8513 prebivalcev, skupaj 25.255 prebivalcev. Odpadel pa je majhni srez Čabar.

Dravska banovina. Po proglasu ustave kraljevine Jugoslavije od 3. septembra 1931 ima dravska banovina s sedežem v Ljubljani naslednji obseg: Del ozemlja, omejen od kraja, kjer seče severna meja sreza Čabra državno mejo proti Italiji, Avstriji in Madjarski od kraja, kjer prehaja državna meja proti Madjarski na reko Muro (severnovzhodno od Čakovca). Od reke Mure drži meja ob vzhodni, odnosno južni meji srezov: Lendave, Ljutomer, Ptuj, Šmarja, Brežic, Krškega, Novega mesta, Metlike, Črnomlja, Kočevja in Logatca, obsegajoča vse omejene srece. (»Službeni list«, kos 53.)

Odkod prihaja ime Durmitor? Prva srbska narodna pesem »Ženitba oca

Marka Kraljevića« iz ciklusa »Kraljević Marko« se pričenja z naslednjimi verzii:

Knjigu piše Žura Vukašine
U bijelu Skadru na Bojani,
Te je šalje na Hercegovinu
Bijelome gradu Pirlitoru,
Pirlitoru prema Durmitoru,
Vidosavi ljubi Momčilovoj.

Pirlitor v Hercegovini so zidine starega gradiča pri bregu Durmitoru, v katerem je nekdanji vojvoda Momčilo, ujec Marka Kralja. Tako navaja Ivan Filipović v svoji ročni zbirki srbskih narodnih pesmi, Zagreb 1880. — Za ime »Durmitor« je pa poslal dr. Fr. Ilešić iz Zagreba (v srbohrvaščini) v letošnji »Planinski Vestnik«, št. 6, str. 147 naslednje pojasnilo: »Ugledni hrvatski planinec, načelnik, profesor Josip Pasarić, me je nekoč vprašal, kaj prav za prav znači ime črnogorskega Durmitora. Nisem mu vedel odgovoriti, dasi sem nekje čital o etimologiji tega imena. Mislim sem, da je to kaka praslovanska in predrimska beseda, ki je po ljudski etimologiji dobila romanski značaj. Akademski »Rječnik« navaja »Durmitor« kot ime krajev, in sicer a) brdo v Črni gori, b) kraj v Srbiji, v srezu Kragujevac. Etimologije ne dodaja nobene. »Broz-Iveković« navaja samo črnogorsko goro Durmitor a) glede končnice opozarja na imena planin: Juhor, Kunor, Vitor; jaz bi tu dodal še: Mosor, pa tudi Pirlitor ali Piritor (»U Hercegovini zide od staroga gradiča: Broz-Iveković). Dalje o Durmitorju niti »Broz-Iveković« ne etimologizira.« — Na to pripominja še dr. Ilešić: Vprašal sem svojega tovariša, romanista zagrebške univerze, gosp. prof. dr. P. Skoda. Rekel mi je, da je danes nauk o etimologiji »Durmitora« razčističen: da je to kraj za odpočitek (dormio, dormire, torej »dormitor«), za odpočitek ovac, da so goro tako imenovali nekdanji rumunski (vlaški) pastirji. Tudi v dalmatinskem Zagorju so kraji, ki se nazivljejo: »Počivala« (tudi: »Počitelj«, »Počiteljska Duliha«, »Počiteljski Vrh«). — Urednik »Planinskega Vestnika« je pripisal še več takih krajev in v »Imenoslovju« dr. Tume je navedenih za Julijske Alpe šest takih »Počival«. F. Lužar.

1. Na pol. (Zdravko Ocvirk).

Enoglasno

Anton Drmota.

First system of the musical score. It consists of a vocal line and a piano accompaniment. The vocal line is in treble clef with a key signature of three sharps (F#, C#, G#) and a common time signature (C). The piano accompaniment is in bass clef with the same key signature and time signature. The lyrics 'Žno vim letom no-ve na-de, v duše mlade bomo' are written below the vocal line. The system ends with a double bar line and a 3/4 time signature change.

Second system of the musical score. It continues the vocal line and piano accompaniment. The lyrics 'da-li, no-ve brazde v grudo ro-dno,' are written below the vocal line. The system ends with a double bar line and a 3/4 time signature change.

Third system of the musical score. It continues the vocal line and piano accompaniment. The lyrics 'v gru-do plodno za-o-ra-li. Po-la, sle-ze' are written below the vocal line. The system ends with a double bar line and a common time signature (C).

počasi

z mehkim cveljem, z mehkim peljem si po - stla - li.

2. Ko smo spali.

Prisrčno.

Marijan Lipovšek.

Ko smo spa - li v ti - hi

p

Hitreje

no - či je pri - šla iz solnčne dalje knam pomlad.

p

Sveže je ze-le-nje vr-gla

crescendo molto

f

pre-ko gričev, buj-no cve-tje pre-ko trač.

f

Drev-ju je od-pr-la br-stje,

p

in med veje na-se-li-la xbor krilat.

ritard.

pp

Pre-ko cvelja, pelja, bršlja z nežno roko razprostrla

*prisrčno
solnček zlat.*

solnček zlat.

p

3. Pri zibelki.

Nežno in mirno.

Marijan Lipoušek (1927)

Da bi bo - lje

The first system of the musical score is written in 2/4 time with a key signature of one flat (B-flat). It begins with a treble clef and a piano (*p*) dynamic marking. The melody is simple and gentle. The piano accompaniment consists of a steady eighth-note bass line in the left hand and chords in the right hand.

spa - lo mo - je malo de - te, je nebo po - sla - lo

The second system continues the melody and piano accompaniment. The lyrics are written below the treble staff. The piano part features a consistent rhythmic pattern of eighth notes in the left hand and chords in the right hand.

zvezde k nam v pose - le.

The third system concludes the piece. It includes a *pp* (pianissimo) dynamic marking. The piano accompaniment features a more complex texture with triplets in the right hand and eighth notes in the left hand.

Slov. Učitelj 1951.

Glasb. priloga.

pp iskreno

A - ja, a - ja, a - ja, an - gelj - ci po -

jo, v sanjah de - le ra - ja, smeje se ne - bo.

4. Počasi.

Mirno, ne prehitro.

(Fr. Bevk.)

Anton Drmola.

Lu - tri bo za - ra - na usta - la sta - ra Ma - na

Enoglasno, hitreje.
mf
 in ob sedmi u - ri, bo od - pr - la du - ri. O. smo' bo od -

počasi, široko.
 bi - la, v peč bo xu - ku - ri - la, u - ra bo de - ve - la,

p
 pri - caplja še te - la. Ko de - set bo šte - la,

2. gl. *mf* 3. gl.

ka - va bo za - vrela. Bo e - najst odbila, ka - vi - co na.

mf

2. gl. Kol v začetku.

li - la. Ko dvanajst u - da - ri bo - sta po - sre.

p

f *ritard.*

ba - li kavo te - tki sta - ri se sladko dr - ža - li.

rit.

5. Vencarica.

Stanko Premrl.
1923.

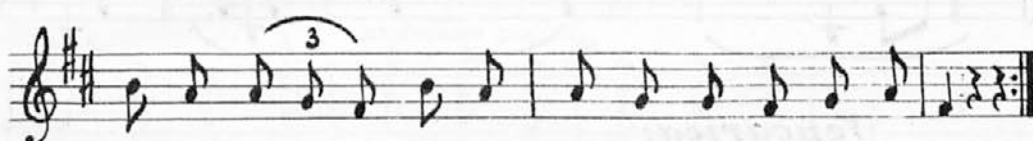
Vencarica:

Gozdič, daj mi ve-jic ze - le - nih,
Saj ne bom ga spletala za - se,
Tam v ograjku znamenje ma - lo,

travnik, daj mi rož razcve-tenih, soln - ce,
saj ne bom si dala ga v la-se, saj ne
kaj ta - ko bi ža-lo-stno stalo, kot da

daj mi trakov rumenih, da bom vence spletala.
bom i-mela ga za - se, spletem ga Brezmadežni.
ne bi rožic po-znalo? Jaz mu spletem venec zal.

Družice:

1b.

Gozdič, daj nam vejic ze - le - nih,
Gozdič, daj nam vejic ze - le - nih,
Gozdič, daj nam vejic ze - le - nih,

travnik, daj nam rož razcve - le - nih, soln - ce,
 travnik, daj nam rož razcve - le - nih, soln - ce,
 travnik, daj nam rož razcve - le - nih, soln - ce,

daj nam trakov rumenih, bomo vence spleta - le. I. II.
 daj nam trakov rumenih, bomo vence spleta - le. - le.
 daj nam trakov rumenih, bomo vence spleta - le. - le.

Vencarica:

2a.

Kje pa po - sta - ja - le? Kje pa po - se - da - le?
 Kje pa po - sta - ja - le? Kje pa po - se - da - le?
 Kje pa po - sta - ja - le? Kje pa po - se - da - le?

Po - zno pri - ha - ja - le ve - nec po - viť.
 Po - zno pri - ha - ja - le ve - nec po - viť.
 Po - zno pri - ha - ja - le ve - nec po - viť.

Po - zno pri - ha - ja - le ve - nec po - viť.
 Po - zno pri - ha - ja - le ve - nec po - viť.
 Po - zno pri - ha - ja - le ve - nec po - viť.

Spremljava k „Družice“ je uporabna tudi za „Vencarico.“

Družice:

2b. *mf*

1.-3. Nismo po - sta - ja - le, ni smo po - se - da - le,

nekoliko zadrž. p

me smo od - ha - ja - le u senčnati gaj.

nekoliko zadrž. p

me smo od - ha - ja - le u senčnati gaj.

Venčarica:

3a.

1.-3. Dajte meni vej zelenih, dajte duši zvestih dni,
dajte duši zvestih dni, Ma - ri - je več ne zapusti.
Dajte duši zvestih dni, Ma - ri - je več ne zapusti.

Družice:

3b. *mf*

1.-3. Spletaj veje nam ze-le-ne, spletaj du-ši

f

zvestih dni; spletaj duši zvestih dni, Ma-

f

ri-je več ne za-pu-sti. Spletaj du-ši

zvestih dni, Ma-rije več ne za-pu-sti.

Uspavanka Jezuščku.

(Maks Simončič).

Nekoliko počasi, ne vleči.

Stanko Premrl.

Petje:

*Klavir
ali
harmonij*

The first system of the musical score. The vocal line (Petje) is in treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a common time signature (C). It begins with a whole rest, followed by a half note G4, a quarter note A4, a quarter note B4, and a half note C5. The piano accompaniment (Klavir ali harmonij) is in treble and bass clefs with the same key signature and time signature. The right hand starts with a half note G4, a quarter note A4, and a quarter note B4, while the left hand has a whole note G3. Dynamics include *p* (piano) and *pp* (pianissimo).

V hlevček sveti zvezdi-ca, Ma-

The second system of the musical score. The vocal line continues with a half note C5, a quarter note B4, a quarter note A4, and a half note G4. The piano accompaniment continues with a half note G4, a quarter note A4, and a quarter note B4. Dynamics include *p* (piano).

-ri-ja ziblje Je-zuščka. Da bi uspa-vala de-te-ce svo-je,

The third system of the musical score. The vocal line continues with a half note G4, a quarter note A4, a quarter note B4, and a half note C5. The piano accompaniment continues with a half note G4, a quarter note A4, and a quarter note B4. Dynamics include *p* (piano).

pesmice lepe mu mamica poje: Aja tu-ta-ja, a-ja tu-ta.

Slov. Učitelj 1931.

Glasb. priloga.

Lahno
mf

-ja. Zvezdice z raja spať odhili - te, da ne zhudite
Lahno

zadržuj *mf*

Je - zuščka mi! Da se bo dečece moje naspalo, in se mi v jutro spet

Hitreje
p

ljubko smehljalo. Zvezdice male so spať odhi - te - le,
Hitreje

p

mirno, počasi.

pp

Je - zuščka sladke so sanje ob - je - le.

Uspavanka.

Stariko Premrl.

Zmerno

Pojó palčki.

p

Zmerno

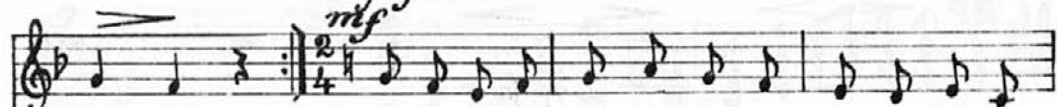
1. Sladko spi - te, oj vi malčki, v gozdni tej ti.
2. Sanjajte le sladke sanje, v ti - hi, mirni

š - ni,
no - o!,

ču - vamo vas mali palčki, gozda zvesti
da vam kakor vil i - granje, ju - tro spešna.

Bolj gibčno.

mf

*si - ni.
po - či.*

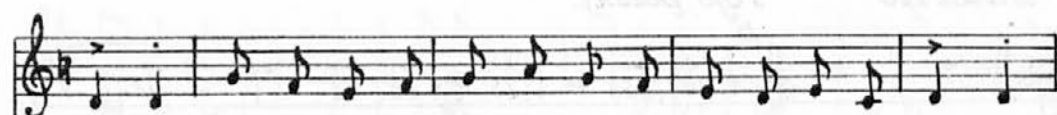
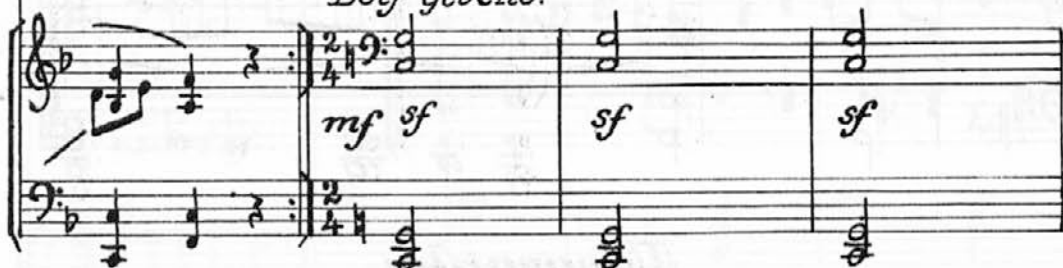
3. Mora, vešče, zli duho - vi skriti so tam

Bolj gibčno.

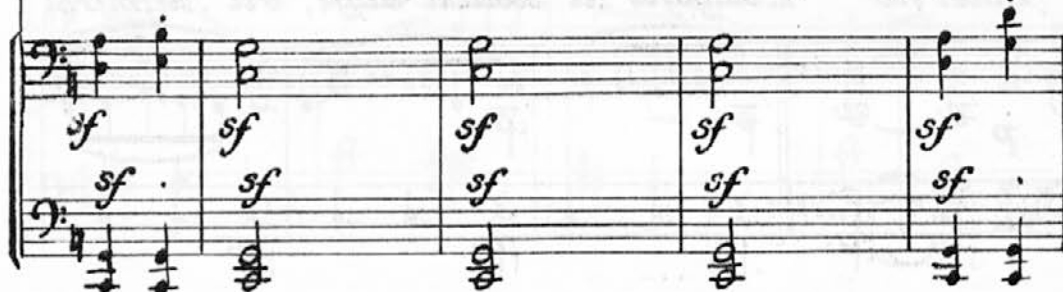
mf sf

sf

sf

v lesu, ku - ni, čuki, mračni sovi pravijo o ple - su.

Ra - de bi po vas pla - ni - le, vsem o - či za - ri - jo,

štrupa v usta vam na-li-le, a se nas bo - ji - jo.

Zmerno

Sladko spite, oј vi malčki, v gozdni tej li - ši - ni.

Zmerno

Čuvamo vas mali palčki, goz - da zvesti si - ni,

Čuvamo vas mali palčki, goz - da zvesti si - ni,

pp

ču - - va - - mo vas ma - - li

pp

mf

pal - - čki, goz - - da zve - - sti

mf

f

si - - - - ni.

f

Gice lonce.

(Fr. Bevk).

Gibčno.

Anton Jobst.

p

Štu-po ra-mo gi-ce lon-ce ubi-te lon-ce

Počasneje *mf* (Solist)

vam pro-da-mo. Kaj nam daste? Počen groš,

Vsi *p* *Polagoma naraščaj in pohitevaj.*

miš-jih kož, žab-je vol-ne, vre-če pol-ne,

be - lo miš - ko, polžjo hiško, gosko, račko,

meh - ko lač - ko, lešnik piškav po - me.

di - ška!

Drugič od začetka do konca brez ponavljanja.

